

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1140

21. VELJAČE 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

20. Hrckov maskenbal

SADRŽAJ

6

Prosvjedi u Srbiji
**Studenti
i dalje u blokadi**

8

»Godine novog preporoda«:
150 godina od rođenja Živka Bertića
(1875. – 1938.)

**Satirik, političar
i odvjetnik**

12

Prof. dr. sc. Miodrag Zec, ekonomist
**Sjeme slobode
i kreativnosti je posijano**

20

30. *Bunjevačko prelo* u Zagrebu
**Kontinuitet pokladnog
okupljanja**

30

Tragovi hrvatskih kipara u Srbiji (II.)
**Rosandićeви konji vrani
ispred Skupštine**

34

Zimski oratorij u Monoštoru
**Tri dana druženja,
radosti i duhovnosti**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Izgubljeni

Baš u vrijeme kada je gradonačelnik Subotice na konferenciji za tisak pokušao pojasniti tko su ustaše koje ruše Srbiju, pala je Vlada, točnije premijer Srbije **Miloš Vučević** podnio je ostavku. Bilo je to 28. siječnja. Danas je 21. veljače. I ništa. Dobro, nije baš ništa. Ostavka je 5. veljače konačno stigla u Skupštinu Srbije. I tu je stalo. Sljedeći korak jest sjednica republičke skupštine na kojoj bi zastupnici trebali konstatirati ostavku i od tog datuma onda teče rok od 30 dana u kome se, a prema Ustavu Srbije, mora izbarati nova Vlada ili u protivnom predsjednik mora raspisati nove izbore. Ali sve je ostalo na tom 5. veljače. I tako vlast kupuje vrijeme, kalkulira, za odluku izbora ili nova Vlada.

Vremena, čini se, nema. Dolazak izvijestitelja Europskog parlamenta za Srbiju **Tonina Picule** u Srbiju, prema *Radio Slobodnoj Europi*, najavljen je za naredni tjedan. Bit će to njegov prvi dolazak od kada je imenovan za dužnost europskog izvijestitelja za Srbiju. Sa sobom će imati i Izvješće, a razgovori neće biti ni malo ugodni za aktualnu srbijansku vlast.

Doći će u državu u kojoj su studenti postali ključni faktor promjena, koji su za tri mjeseca postali svjetlo nade. Oko 80 posto građana Srbije podržava većinu zahtjeva studenata, prosvjede studenata podržava 64 posto građana, a trećina je sudjelovala u aktualnim prosvjedima, priopćila je *Crta* rezultate svog istraživanja.

Ali poslije svake euforije dođe trijeznjenje, razočaranje, iznevjerena očekivanja, posustajanje, izdaje... Da se u svemu tome ne izgube i ovi prosvjedi?

I za kraj jedan citat koji možda najbolje oslikava gdje smo i kako smo stigli do toga.

»Slobodu nam nitko nije oteo, davali smo je i nismo se bunili«, kazao je ovih dana profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu **Ognjen Radonjić** i u jednoj rečenici sažeo je sva desetljeća iza nas. I zašto smo tu gdje jesmo i kakvi jesmo.

Z. V.

Jasna Vojnić: Tražimo monitoring govora mržnje prema Hrvatima

»**S**tav Republike Hrvatske jest da trenutačni događaji u susjednoj Srbiji zahtijevaju veću pažnju Europske unije i transatlantskih partnera«, istaknula je zastupnica u Hrvatskom saboru i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** 19. veljače u svom obraćanju pred Odborom za vanjske poslove Europskog parlamenta, objavio je HNV.

»Naime, svjedoci smo rastućih društvenih nemira, prosvjeda i nezadovoljstva građana, koji traže odgovornost vlasti za stanje demokracije, slobode medija i vladavine prava. Umjesto dijaloga, srbijanski režim koristi staru strategiju prebacivanja krivnje na 'vanjske faktore', među kojima se često nepravredno optužuje i Hrvatska«, nastavlja je Vojnić.

Ocijenila je da je riječ o opasnom narativu koji je potaknut prorežimskim medijima, koji ne samo da destabiliziraju Srbiju, nego i širi napetosti u regiji.

»Hrvatska, kao članica EU-a, snažno podržava europski put zapadnog Balkana, ali taj put mora biti temeljen na zaslugama. Stoga tražimo da govor mržnje prema Hrvatima i Hrvatskoj koji dolazi od predstavnika vlasti Republike Srbije, širenje međuetničke netrpeljivosti te kršenje ljudskih i manjinskih prava postanu dio izvješća Europske komisije o napretku Srbije na njezinu putu prema EU-u te da se nad tim provodi stalni monitoring. Tražimo da tolerancija prema takvim ispadima bude ravna nuli i pozivamo sve institucije da djeluju u tom smjeru«, poručila je Vojnić.

H. R.

Nastavljena potpora Virovitičko-podravske županije HNV-u

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** i župan Virovitičko-podravske županije **Igor Andrović** potpisali su prošloga petka, 14. veljače, ugovor prema kojem će Virovitičko-podravska županija financijski pomoći projekte HNV-a. Ovo je nastavak potpore, gdje Virovitičko-podravska županija financira rad HNV-a s 15.000, a dodatnih 3.600 eura izdvojiti će se za stipendije hrvatskih učenika i studenata u Srbiji.

»Kroz ova sredstva, financira se redovito funkcioniranje i rad hrvatskih udruga kulture, prijevoz učenika od kuće do škole, razvojni projekti te redoviti rad HNV-a, a upravo zahvaljujući ovakvoj pomoći pomaže se Hrvatima u Srbiji, ne samo kako bi opstali, već i kako bi ojačali«, naglasila je Vojnić.

»Na ovaj način, nastojimo pomoći Hrvatima u Srbiji u očuvanju njihovog identiteta, a ove godine ćemo izdvojiti i sredstva za stipendije učenika i studenata«, istaknuo je virovitičko-podravski župan Igor Andrović.

Predsjednica HNV-a istoga je dana u Virovitici nazočila na 28. Međunarodnom sajmu gospodarstva, obrtništva i poljoprivrede *Viroexpo 2025*.

Otvaranju sajma prisustvovao je i novi ministar poljoprivrede u Vladi Hrvatske **David Vlačić**, koji je podsjetio da je u posljednjih devet godina u Virovitičko-podravsku županiju, između ostalog, uloženo čak 464 milijuna eura poljoprivrednih potpora, 15 milijuna u infrastrukturu.

Novi petogodišnji mandat

Zoran Milanović svečano je u utorak, 18. veljače, na Pantovčaku pred predsjednikom Ustavnom suda **Miroslavom Šeparovićem** prisegnuo za drugi mandat predsjednika Republike Hrvatske, obvezavši se na vjernost Ustavu i obavljanje dužnosti na dobrobit hrvatskog naroda i hrvatskih državljana. Milanoviću je novi petogodišnji mandat službeno počeo u srijedu, a predsjednik Republike je i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske.

U svom inauguracijskom govoru Milanović je poručio da je osnovni zadatak državnih institucija sačuvati mir i sigurnost građana. Sve što je Hrvatska postigla zasluga je njenih ljudi.

stvarima na koje ne možemo znatnije utjecati, koje ne možemo promijeniti, a koje često i ne razumijemo, ali ne zbog manjka pameti, nego zbog okolnosti. Politički avanturizam i slijepa sljedba znali su Hrvate u prošlosti stajati. Naša je obveza prema hrvatskoj povijesti i hrvatskoj budućnosti, prema našim precima i našoj djeci, da se u međunarodnim odnosima zalažemo za mir, za dobru susjedsku povezanost i za diplomatsko rješavanje konflikata među državama i narodima. To nije naivnost, to nije iznevjera zapadnih političkih i vojnih saveza kojima pripadamo i kojima ćemo pripadati, i to je bila dobra odluka. To je naprosto borba za vlastite interese. To pogotovo nije iznevjera zapadnih ili europskih vrijednosti, ko-

liko god bilo sve manje jasno koje su to vrijednosti i tko ih zastupa», kazao je Milanović i dodao da Hrvatska mora ojačati svoje oružane snage, ali zar po cijenu odricanja od javnih ulaganja u znanost, u kulturu i umjetničko stvaralaštvo, u sport, u nove tehnologije?

»Pozivam da razgovaramo i uključimo u razgovor sve najodgovornije ljude i najbolje stručnjake. Potrudimo se da razumijemo narav eventualnih ratova budućnosti, pa da o nabavi oružja i opreme razmišljamo iz te perspektive. Nemojmo biti povodljivi i panični: to nikad nisu dobri saveznici, nikada u odlučivanju, a naročito ne u zanimljivim i turbulentnim vremenima koja se događaju i u kojima sudjelujemo«, kazao je Milanović.

Među stotinjak gostiju bilo je troje bivših predsjednika Hrvatske: **Stipe Mesić**, **Ivo Josipović** i **Kolinda Grabar-Kitarović**. Inauguraciji Zorana Milanovića nisu prisustvovali premijer **Andrej Plenković**, predsjednik Sabora **Gordan Jandroković**, kao ni članovi HDZ-a.

Bojkot inauguracije HDZ je najavio još u izbornoj noći u kojoj je Milanović slavio pobjedu.

Kako prenosi HRT, predsjednik Sabora Gordan Jandroković očekuje kvalitetniju suradnju institucija u novom mandatu Zorana Milanovića, naglašavajući da su izazovi sve veći i da je suradnja ključna za zaštitu interesa hrvatskih građana. Odbacio je tvrdnje da je premijer Plenković izbjegao inauguraciju, istaknuvši da je posjet Egiptu ranije dogovoren te da HDZ-ova odluka o nedolasku slijedi načelo reciprociteta.

Z. V.

FOTO: HINA / Damir Senčar

»Samo je nama u interesu da nam institucije budu neovisne, profesionalne i odgovorne, kao i mediji, ili kako to bolje zvuči, novinarstvo. To je, uz ostalo, preduvjet stabilnosti i funkcionalnosti našeg ustavno-pravnog poretka i našeg demokratskog sustava. To je, jednostavnim jezikom, štit od samovolje i tiranije«, kazao je Milanović.

Predsjednik Hrvatske osvrnuo se i na turbulentna globalna politička događanja. Kako je kazao, današnji svijet neprepoznatljiv je u odnosu na onaj od prije pet godina.

»Čini se da su se pojavili, odnosno očito se javljaju novi gravitacijski centri globalne moći, koje se ne može ignorirati u oblikovanju slike budućeg svijeta. Na nama je da osmislimo nacionalnu politiku, koja će najviše doprinijeti našim interesima u tom novom svijetu. U novom kontekstu u novoj paradigmi. U tom poslu ne smijemo imati nikakvih ili barem ne previše predrasuda i dogmi... Nema potrebe da se ishitreno guramo u prve redove u

Prosvjedi u Srbiji

Studenti i dalje u blokadi

Subotički studenti su u srijedu održali prosvjednu šetnju od Subotice do Bajmaka, a jedna od postaja bio je i Tavankut gdje su ih građani srdačno dočekali

Studentski prosvjedi i blokade diljem Srbije, u kojima se traži odgovornost za nesreću na željezničkoj stanici u Novom Sadu, u kojoj je stradalo 15 osoba, ne jenjavaju. Od samog početka prosvjeda studenti su istaknuli pet zahtjeva od kojih i dalje ne odustaju.

Veliki skup održali su protekloga vikenda u Kragujevcu, a za subotu je najavljen prosvjed u Nišu.

Od Subotice do Bajmaka

Prosvjeduju i studenti subotičkih fakulteta i visokih škola. U srijedu, 19. veljače, održali su prosvjednu šetnju od Subotice do Bajmaka. Šetnju su započeli rano izjutra, u pet sati, ispred Ekonomskog fakulteta, a do Male Bosne su stigli oko pola osam. U Tavankut su stigli malo prije 11 sati, a na ulazu u selo okupilo se više desetaka ljudi da ih dočeka. Žitelji Tavankuta pripremili su transparente, naljepnice, a ponijeli su i šerpe i zviždaljke te su s velikom bukom dočekali studente. Oglasilo se i zvono na crkvi njima u čast.

Većina sudionika šetnje kaže kako im nije bilo hladno. Među njima nisu svi bili studenti, neki su srednjoškolci, a neki su čak i umirovljenici.

»Nije nam uopće bilo hladno. Usprkos minusu, malo ti se smrznu brada, nos, ali nije strašno. Malo nas noge

bole, ali ići ćemo skroz do Bajmaka. Bilo je ljudi i usput, ali doček u Maloj Bosni je bio baš lijep. Neki su i plakali, ovdje u Tavankutu je bio organiziran doček, onamo je djelovalo baš spontano. Ljudi su ispred svojih dvorišta iznijeli posluženje i tko je što mogao. Bilo je emotivno«, kaže jedna od studentica.

Poslije dočeka povorka je otišla do OŠ *Matija Gubec* gdje su ih dočekali nastavnici i uposleni u toj školi. Ispred kolektiva studente je pozdravio profesor kemije **Slavko Benčik**, koji im se zahvalio što su došli. Studenti su donijeli i simboličan poklon – buket cvijeća, čokoladu i kavu.

»Činjenica je da su studenti prvi put izašli iz okvira grada Subotice gdje su u ranijem periodu imali slične akcije podrške. Naravno da je posebna čast i zadovoljstvo što su na ovu šetnju upravo krenuli na našu stranu i tako povezali Malu Bosnu, Tavankut, Mišićevo i Bajmak. To je jedan segment ove akcije, značajan segment, ali drugo što je bitno je to što su istrajni, što su dosljedni u svojoj namjeri, što se drže zajedno do ispunjena svojih zahtjeva što ulijeva nadu i daje obavezu nama starijima da slično tako djelujemo i razmišljamo«, rekao je profesor Benčik.

Jedan od studenata koji obavlja dužnost redara kaže kako su automobili koji su ih mimoilazili najčešće trubili u znak podrške.

»U početku nas je bilo manje zbog zime, ali do Tavankuta se broj postupno povećavao, a napravili smo i jednu pauzu u Maloj Bosni. U Tavankutu su nas lijepo dočekali, a nakon okrepljenja nastavljamo do Mišićeva i Bajmaka. Koliko znam, u Mišićevu ne idemo do škole, za Bajmak nisam siguran, ali nam je bitno da stignemo do centra naselja, da posjetimo ljude, da pokažemo da mislimo i na one koji nisu u većim gradovima«, rekao je student Ekonomskog fakulteta.

Sombor i okolica

Studenti Pedagoškog fakulteta u Somboru bili su u ponedjeljak, 17. veljače, na Dan grada Sombora, domaćini prosvjdnog skupa *Sloboda sija*. Pred Županijom, pa ispred Gimnazije *Veljko Petrović* poslali su poruke: osudili su napad na sugrađanku, novinarku **Kseniju Pavkov** i pozdravili članove kazališnog ansambla koji također prosvjeduju. Okupljeni građani su na poziv domaćina bukom i pljescima pozdravili studente i profesore koji su prethodnog tjedna pješačili i vozili bicikle do Kragujevca, objavio je portal *Soinfo*.

Petnestominutnom tišinom odana je počast nastradalima u Novom Sadu. Prosvjed se potom preselio do Gimnazije *Veljko Petrović* koja je pod dvotjednom blokadom maturanata. Svojim nešto mlađim kolegama studenti Pedagoškog fakulteta poručili su da zajedno dokažu da su »glas savjesti naše zemlje, da se ne bore za

pravda biti temelj društva. Danas zajedno pokazujemo što znači biti građanin. A to je biti hrabar, biti informiran, biti posvećen zajedničkom dobru«, naveli su.

Dan ranije na mapu mjesta u Gradu Somboru u kojima su održani prosvjedi upisao se i Bereg. Pedesetak mještana odalo je počast žrtvama tragedije. Prosvjede studenata podržali su ranije i građani Monoštor, Lemeša, Stanišića, Kljajićeva, Koluta i Bezdana.

Većina građana podupire studente

Prema najnovijem istraživanju *Crte*, oko 80 posto građana Srbije podržava većinu zahtjeva studenata, a trećina populacije navodi da je sudjelovala u aktualnim prosvjedima. Studentske prosvjede, prema istom istraživanju, podržava 64 posto građana. Većina građana ne vjeruje medijskim i političkim manipulacijama kojima se pokušavaju diskreditirati studenti. Za 72 posto građana prosvjedi su posljedica državnog nemara i korupcije, a ne pokušaj »obojene revolucije« ili »vojvođanskog separatizma«. Štoviše, korupcija se vidi kao uvjerljivo najveći problem u Srbiji, ističe *Crta*.

Građani vjeruju da prosvjedi mogu donijeti pozitivne promjene – 46 posto njih smatra da zemlja ide u dobrom pravcu naspram 38 posto koji misle suprotno. Rast optimizma u pogledu budućnosti zemlje, kako pokazuju podaci iz istraživanja, proizlazi iz energije koju su donijeli studentski prosvjedi, a ne iz povjerenja u državnu politiku i stanje ekonomije.

H. R.

ono što je ispravno i pravedno« kao i da se nadaju da će i profesori razumjeti »da ne želimo drugo osim da institucije rade svoj posao, da se poštuje ustav i prava građana«.

»Ovo je glas svih onih koji žele bolje obrazovanje, više poštovanja, sigurnosti, pravednosti. Vaša borba je borba za budućnost, za sistem u kome će se čuti glas svakog pojedinca, u kome će znanje i rad biti cijenjeni, a gdje će

»Godine novog preporoda«: 150 godina od rođenja Živka Bertića (1875. – 1938.)

Satirik, političar i odvjetnik

GODINE
NOVOG
PREPORODA

Pisao je feljtone, pripovijetke, satirično-humorističnu prozu iz suvremenoga političkog života, kritičko-publicističke i političke članke

Jučer (četvrtak, 20. veljače) se navršilo stotinu i pedeset godina od rođenja jednog od velikana Hrvata u Srijemu – književnika, publicista, odvjetnika i političara **Živka (Živana) Bertića**. Rođen je 20. veljače 1875. u selu Kukujevcima. Odrastao je u podijeljenoj većoj obiteljskoj zadruzi Bertića. Pučku školu pohađao je u rodnom mjestu (1881.

– 1885.), gimnaziju u Osijeku (1885. – 1894.) i Zagrebu. Kao gimnazijalac bio je član literarnog društva *Javor* u Osijeku (1891. – 1893.) i srednjoškolskog lista *Tomislav* u Zagrebu 1894.

Studij i novinarstvo

Studij prava upisao je 1895. u Zagrebu, ali je zbog sudjelovanja u spaljivanju mađarske zastave na zagrebačkom Trgu bana Josipa Jelačića za boravka austrijskoga cara, ugarsko-hrvatskog i češkog kralja **Franje Josipa I.** iste te godine sa **Stjepanom Radićem** i drugim sudionicima isključen sa sveučilišta. Osuđen je na tri mjeseca zatvora koje je izdržao u Bjelovaru. Studij je nastavio u Pragu (1896. – 1899.) gdje se javlja s publicističkim radovima. Čim je došao u Prag, počeo je opisivati svoje dojmove o Češkoj i Česima na stranicama *Hrvatske domovine*. Isticao je kako ga je u Prag doveo *više razum nego srce* jer su Hrvati u to vrijeme počeli gubiti simpatije prema Česima zbog negativnog pisanja dijela čeških novina o Hrvatima. Međutim, ubrzo je upoznao njihovu srdačnost i susretljivost. Bio je jedan od urednika praških časopisa *Hrvatske misli* (1897.), koje je pokrenuo sa suradnicima i *Novog doba* (1898.) *Hrvatska misao* uglavnom se bavi-

la kulturnim, ekonomskim i socijalnim pitanjima, a manje književnošću. U tom je razdoblju surađivao sa Stjepanom Radićem, **Milivojem Dežmanom**, **Franjom Poljakom**, **Milanom Heimerlom**, **Franjom Hlavačekom**, **Milanom Šarićem**, **Svetomirom Korporićem** i drugima. Osim u objavljivanju listova, sudjelovao je u njihovu širenju u domovini.

Odvjetništvo i politika

Za doktora prava promoviran je u Zagrebu 1902. Zbog političkih uvjerenja i javnih istupa nije dobio državnu službu u Zagrebu, pa je sudsku praksu imao u Srijemskoj Mitrovici, nakon čega je otvorio samostalni odvjetnički ured u Zemunu 1906. Jedan je od osnivača zemunskoga Hrvatskog obrtničkog i trgovačkog pjevačkog društva *Rodoljub*. Tijekom Prvoga svjetskog rata kao austrijski rezervni časnik bio je zatvoren i interniran, kasnije poslan na talijansku frontu gdje je bio ranjen. Bio je istaknuti član Hrvatsko-srpske koalicije, a pred sam slom Austro-Ugarske bio je zastupnik varaždinskog kotara u Saboru (1918.). Ujedinjenje u Kraljevstvo SHS-a dočekao je kao član Plenuma i Središnjeg odbora NV-a i SHS-a. Varaždinski odbor Na-

Obljetnica u Kukujevcima

1 50. obljetnica rođenja **Živka Bertića** bit će obilježena sutra (subota, 22. veljače) programom u župnom domu crkve Presvetog Trojstva u Kukujevcima. Program počinje svetom misom u 11 sati za pokojnog književnika koju će služiti župnik **Nikica Bošnjaković**, nakon koje će predavanje o ovom velikanu riječi održati povjesničar **Marko Raič**, s Instituta za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu. Ovo obilježavanje odvija se u okviru *Godine novog preporoda Hrvata u Srbiji*, pod pokroviteljstvom Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, uz suorganizaciju kukujevačke župe.

rodnog vijeća i Narodni odbor Međimuraca molili su da se zauzme u Vrhovnoj komandi u Beogradu da zaposjednućem Međimurja dokrajči progone koje su vršili Mađari nad tamošnjim hrvatskim narodom.

Bio je član Privremenog narodnog predsjedništva u Beogradu (1919. – 1920.), nakon čega se uključio u rad Hrvatske zajednice. U to vrijeme bio je sklon ideji južnoslavenske uzajamnosti te je reagirao na divljanje radikalskih šovinista u Zemunu čiji su se prosvjedi protiv komunista pretvorili u protuhrvatske demonstracije. On je ispred svoje kuće uzviknuo: *Živjela Jugoslavija, dolje Velika Srbija!*, na što je iste večeri bio zatvoren u Upravu grada Beograda, zbog navodnoga raspirivanja mržnje, te je otpremljen u Mitrovicu, gdje je kasnije pušten na slobodu. Jedno vrijeme je djelovao u Demokratskoj stranci koju je zbog njezina vezivanja uz centralizam napustio. Bio je jedan od branitelja u procesu pokrenutom protiv **Vladka Mačeka** nakon uvođenja Oktroiranog ustava 3. rujna 1931. Nastojao je kralj **Aleksandar Karađorđević** u više navrata posredovanjem stupiti u kontakt s Mačekom i **Antom Trumbićem**, međutim do sporazuma s hrvatskim političarima nije došlo.

Satira i kritika

Pisao je feljtone, pripovijetke, satirično-humorističnu prozu iz suvremenoga političkog života, kritičko-publicističke i političke članke. U pripovijetkama dominira tematika srijemskoga seoskog života s naglašenom socijalnom notom, osobito o životu žene na selu, ali i aktualnim društvenim i nacionalnim problemima njegova vremena. U književnosti se javlja s prvim crticama i pripovijetkama upravo u vrijeme kada su se unutar toкова tradicionalne hrvatske književnosti počele javljati nove tendencije u shvaćanju funkcije i smisla književnosti. Njegovo je prvo objavljeno djelo proza *Krvičkova nezgoda u Bosni*, koju je tiskao u zagrebačkoj *Prosvjeti* (1893., 23), a njegov se književni rad može pratiti sve do žanr-slike *Na vašaru* (1905).

Iako je Stjepan Radić u njemu vidio uzor velikoga pučkog realističkog prozaika seljačkoga podrijetla, to ga nije spri-

ječilo da ga s bratom **Antunom** 1905. napadne zbog blasfemične naturalističke crtice *Na vašaru*. Otada se relativno rano za svoju dob povlači iz književnog života iako je i prije i poslije surađivao u mnogim domaćim i inozemnim publikacijama: *Spomen-knjiga Javora*, *Prosvjeta*, *Hrvatski branik*, *Vienac*, *Hrvatski narod*, *Hrvatska misao*, *Hlas*, *Narodna misao*, *Novo doba*, *Glas*, *Nada*, *Život*, *Obzor*, *Pokret*, *Hrvat*, *Hrvatski pokret*, *Samouprava*, *Slobodna tribuna*, *Srpski književni glasnik*, *Balkan*, *Graničar*, *Hrvatska riječ*, *Hrvatska sloboda*, *Politika*, *Narodny list* i *Danica*.

Na području publicistike također je bio *narodnjački naprednjak* (prema književniku i kritičaru **Miroslavu Vaupotiću**, rođenom Petrovaradincu). Pisao je o tadašnjim društveno-gospodarskim problemima. Objavio je veću raspravu o seljačkom, obiteljskom zadrugarstvu (*Novo doba*, 1898, str. 65–69), kao i vrijedan politički članak *Federalizam ili centralizam* (*Obzor*, 1912.), u kojem je napao srpski centralizam i zalagao se za federaciju na osnovi ravnopravnosti naroda. Bio je i realistični crtač slavonskih i srijemskih minijatura u svojim tekstovima. U književnosti je njegova proza satirično-kritički usmjerena, napose kad je refleksi stranačkih zbivanja njegova doba. **Iso Velikanović**, književnik i prevoditelj, također po rođenju Srijemac iz Šida, o njegovom ranom povlačenju iz književnosti zapisao je 1935. aforizam: »Živan iz Srijema zna lijepo da piše kad hoće, ali on je, da prostitute Sremac i neće«.

Djela: *Ženski udesi*, 1902.; *Oszlicz Szillard i njegov certifikat*, 1911.; *Na velike škole* (pseud. Živan iz Srema), 1917.; *Hrvatska politika*, 1927.; *Predlog izvršenja na pokretnine*, 1936.; *Izabrana djela. Pet stoljeća hrvatske književnosti*, 1980.

Djela su mu prevedena na njemački i češki jezik. Objavljivao je pod šiframa B. Ž., Ž. B., dr. Ž. B., C. I. i pseudonimima Živan iz Srijema, Živko iz Srema, Živan iz Kukujevaca, Sremac, Jedan soldat, Pauk, Milovan iz Srijema (Srema), Vaš sin, Desperans, Nahod Nenadović, Zemunac, Srijemac (Sremac).

Premинуo je 25. listopada 1938. u Zemunu.

Prema: Mario Bara, *Bibliografski leksikon Hrvata istočnog Srijema*, I, A-Fur

20. Hrckov maskenbal

Događaj koji okuplja, inspirira i ostavlja trag u dječjim srcima

»Hrckov maskenbal je zaživio u najljepšoj mogućoj priči. Djeca su ga odlično prihvatila i dali mu dušu, onako kako samo ona mogu. U odličnim je rukama svih koji ga danas uspješno organiziraju i nastoje učiniti još ljepšim i boljim«, kaže Dražen Prčić

Prvi broj podlistka za djecu *Hrcko* u okviru tjednika *Hrvatska riječ* izašao je u prosincu 2003. godine, a kao njegov kreativni dodatak, već sljedeće 2004. održan je *Hrckov maskenbal*, prva dječja manifestacija hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini koja je na jednom mjestu u prvim godinama znala okupiti i do 500 učenika nižih razreda osnovne škole i vrtićanaca. Budući da u proteklih 21 godinu nije održan jedan zbog korone, u četvrtak, 13. veljače, organiziran je jubilarni – 20. *Hrckov maskenbal*.

Počeci i rast uz nove ideje

Ideja za održavanjem *Hrckovog maskenbala* potekla je od tadašnjeg novinara tjednika *Hrvatska riječ* **Dražena Prčića** i, kako ističe, u vrlo kratkom roku je zaživjela u praksi pa je tako koncem veljače 2004. sve bilo spremno za premijerno izdanje »naših maškara«.

»Bilo je pokladno vrijeme i pomislio sam kako bi bilo lijepo i prikladno da i Subotica ima jednu adekvatnu manifestaciju koja bi okupila mališane koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Predložio sam svoju zamisao tadašnjem ravnatelju NIU *Hrvatska riječ* **Zvonimiru Perušiću**, s kojom se se složio i dao mi odriježene ruke. Zahvaljujući sponzorstvima osigurane su kino karte i happy meal paketi za najuspješnije maske, a naša novinska kuća postarala se da svi sudionici maskenbala budu počašćeni. *Hrckov maskenbal* je zaživio u najljepšoj mogućoj priči, odziv je bio nevjerojatan, a dječje maštovite kreacije nadmašile su naša prvobitna očekivanja. Djeca su ga odlično prihvatila i dali mu dušu, onako kako samo ona mogu. *Hrckov maskenbal* je u odličnim rukama svih koji ga danas uspješno organiziraju i nastoje učiniti još ljepšim i boljim, i hvala im na tome«, ističe Prčić.

Urednica *Hrcka* tada je bila **Ivana Petrekanić Sič**. Uz pomoć vrijedne i kreativne ekipe suradnika okupljene oko podlistka te uz potporu ustanove realizirali su ovu ideju i okupili ogroman broj djece, za koju se dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, gdje je organiziran, pokazala nedovoljno velikom.

»Kako to često biva kada se nešto prvi put organizira, koliko god se trudio i vjerovao da si o svemu maksimalno poveo računa, shvatiš da je nešto moglo ili trebalo drukčije. U ovom slučaju problem, ako se uopće može tako nazvati, bio je da nam je za ovaj događaj, koji je prvi put na jednom mjestu okupio više stotina djece iz hrvatske zajednice, trebao veći prostor. Zato smo ga u sljedećih nekoliko godina organizirali u nekadašnjem restoranu KTC u Subotici, gdje ih se znalo okupiti i do 500«, navodi ona te dodaje kako joj je bila velika čast i zadovoljstvo biti dio ove priče od samog početka.

Osim u navedenim prostorima, *Hrckov maskenbal* održan je i u atriju subotičkog hotela *Galleria*, a, kako ističe današnja urednica *Hrcka* **Željka Vukov**, nakon pandemije koronavirusa odlučilo se organizirati ga u manjim skupinama.

»Na maskenbalu u posljednjih nekoliko godina sudjeluju učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku te vrtićanci iz Subotice i okolnih naselja (Tavankut, Đurđin, Mala Bosna). No, nismo zaboravili ni na Plavnu, Monoštor gdje smo ga također održali, kao ni sva ona mjesta gdje se u školama izučava predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Do kraja školske godine plan je da *Hrcko* posjeti Monoštor, Srijemsku Mitrovicu, Sontu, Vajsku, Plavnu, Bereg, Sombor, a planiramo prvi puta posjetiti Lemeš u kojem se počeo izučavati ovaj predmet. Želimo vidjeti kako rade, čitaju li podlistak, ali i prirediti im program uz prisustvo maskote *Hrcka* kojeg sva djeca vole vidjeti, te darivati ih. Moram još istaknuti da je *Hrcku* u povodu 20. obljetnice maskenbala sašiveno kompletno novo ruho.«

Važna podrška odraslih

Za uspješnost održavanja i kreativnost maski velikim su dijelom zaslužne i učiteljice te odgojiteljice koje sve ove godine dovode djecu na ovaj događaj. Među njima je i **Sanja Dulić**, učiteljica u nastavi na hrvatskom jeziku u OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici, koja je tu od prvog maskenbala.

»*Hrckov maskenbal* za naše učenike predstavlja mnogo više od običnog kostimiranog događaja. To je prilika da zajedno stvaramo, družimo se i pokažemo koliko su dječja kreativnost i zajedništvo vrijedni. Započeo je s prvim generacijama učenika koji su upisali nastavu na hrvatskom jeziku i tada je to bio veliki događaj za njih jer su imali mogućnost družiti se sa svojim vršnjacima na mjestu koje je zabavno, veselo, šareno i magično. Nekada smo maske radili u timu, kada su djeca izrađivala zajedno iste maske na određenu temu. Najljepši im je dio kada sami prave maske. Odlazak na maskenbal nije

»Uvijek smo imali pojedinačne maske, a ove godine prvi put skupnu. Djeca vole biti netko drugi i uživaju u tim ulogama, a mi odrasli također smo se učili tijekom ovih 20 godina što treba poboljšati, promijeniti, kako djecu nagraditi ili razveseliti na ovaj dan. Što se tiče samog maskiranja, u trudu je jako velika uloga roditelja. Ako oni ne podrže svoje dijete u izradi maske, pomognu mu u realizaciji ideje koju ono ima, teško je manjoj djeci sami da izrade maske. Na maskenbalu su se znali organizirati i kvizovi, što je dobro jer se moglo vidjeti koliko djeca čitaju podlistak *Hrcko*, koliko znaju o njemu. Bilo je

godina kada su se na maskenbalu dodjeljivale nagrade za najbolje maske, kao i kada se to nije činilo u želji da to bude isključivo zabava bez nagrađivanja. Smatram da je bolje da nema nagrada, odnosno da svi budu ravnopravni sudionici, jer nije lako biti objektivan i možda dovoljno dobro procijeniti tko je bolji, originalniji, kreativniji, a svi se oni trude na svoj način.«

Hrckov maskenbal je kao sudionik, kao maskota *Hrcka*, te kao odgojitelj

Restoran KTC, 2009.

samo prilika za zabavu, već i način da zajedno stvaramo uspomene, jačamo osjećaj pripadnosti i učimo vrijednosti prijateljstva i zajedništva. Svaka godina donosi nova lica, nove maske i nove priče, ali jedno ostaje isto – *Hrckov maskenbal* je događaj koji okuplja, inspirira i ostavlja trag u dječjim srcima«, ističe ona.

Iz Tavankuta je učenike godinama dovodila **Marica Skenderović**, sada učiteljica u hrvatskom odjelu OŠ *Ivan Milutinović* u Maloj Bosni.

»Bila sam skoro na svakom *Hrckovom maskenbalu* i mogu reći da se njegova bit nije promijenila. Djeca se i dalje rado maskiraju u svoje omiljene junake, princeze, vještice, bakice..., kostimi su maštoviti danas kao i prije 20 godina. Dječja je radost neizmjerena i svake se godine s velikim uzbuđenjem iščekuje upravo *Hrckov maskenbal*. Sjećam se prvih, održanih u KTC-u. Mislim da većini sudionika nije bilo bitno osvojiti nagradu. Na kraju se pamte prijateljstva koja žive godinama nakon maskenbala kada 'maske padnu'.«

Marina Piuković, odgojiteljica u vrtiću *Marija Petković – Sunčica* također od samog početka sudjeluje na ovom maskenbalu.

koji je vodio djecu doživio **Luka Skenderović** i, kako ističe, svaka od tih uloga bilo mu je posebno iskustvo koje se pamti.

»Rado se sjećam *Hrckovog maskenbala*. Još kao mali, s vrtićem *Marija Petković – Sunčica* maskirali smo se i uživali plešući i pjevajući himnu maskenbala te dozivajući *Hrcka*. Kasnije sam s OŠ *Matko Vuković* također s velikom radošću nastavio dolaziti na maskenbale. Zahvaljujući mami, moje sestre, brat i ja uvijek smo imali originalne maske. Bio sam maskiran u klauna, liječnika, svećenika, *majku*, medvjeda, miša, Hlapića... Godine 2016. prvi put sam dobio priliku i poziv da na maskenbalu baš ja budem *Hrcko*. Bila mi je čast odazvati se, jer sam tada kroz tu masku vidio malu djecu kako s oduševljenjem gledaju u *Hrcka* – upravo onako kako sam ga i ja gledao do prije samo nekoliko godina. Prošle godine, dok sam stažirao u vrtiću *Marija Petković – Sunčica*, u ulozi odgojitelja vodili smo djecu na *Hrckov maskenbal*. Tako da mogu reći da sam ga doživio iz svih perspektiva.«

H. R.

Prof. dr. sc. Miodrag Zec, ekonomist

Sjeme slobode i kreativnosti je posijano

*Sazrelo je vrijeme da se ponovo razmisli o fundamentalnim postavkama. Glavni problem u Srbiji je što je najmanje vremena posvećeno pravcu u kojem ćemo se kretati * Mi smo žrtvovali strategiju za konjunkturu * I Europa, ne samo Srbija, je ušla u nešto iz čega ne zna kako će izići. I nitko ne smije postaviti to pitanje * Pokušavam evo ovim što pričam skrenuti pažnju da je stvar u nama a ne oko nas, jer ono oko nas ovisi od onoga što je u nama * Vlast mora biti podijeljena, ograničena i smjenjiva * Bez obzira na to uspiju li studenti ili ne, sjeme je posijano a i tlo je sazrelo, jer dugo je zemlja bila zaparložena pa je i plodored došao da se posije sjeme kreativnosti i slobode*

Intervju vodila: Jasminka Dulić

» Čitav život proveo sam u prosvjeti i mislim da je moja dužnost očitovati se o nekim problemima. I ja sam se o problemima i očitovao«, rekao je profesor dr. sc. **Miodrag Zec** za *Hrvatsku riječ*. Profesor Zec očituje se o aktualnim problemima koji muče ovo društvo i jednostavnim primjerima razjašnjava ekonomske i društvene prepreke koje otežavaju njihovo razrješenje. O svim ovim temama govori na svom kanalu na kojem se, zahvaljujući svojim studentima koji ih postavljaju, ponedjeljkom i srijedom objavljuju arhivske snimke o tome što je ranije govorio, a petkom idu aktualne teme. Uz to je tu i serija emisija u kojima profesor Zec u ulozi voditelja i sugovornika nastoji razjasniti u kom pravcu ide Srbija i što je sprječava u njenom razvoju. Njegov jednostavan i prijemčiv način objašnjavanja teških i složenih tema učinio je ovaj kanal i profesora Zeca vrlo rado viđenim govornikom i u brojnim gostovanjima u televizijskim emisijama i predavanjima. O tome govore i či-

njenice, a to je da njegov You Tube kanal »Profesor Zec – zvanični kanal« ima preko 12 milijuna pregleda i 120 milijuna komentara, gleda se 50 posto u Srbiji a drugih 50 posto u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama i drugim zemljama. Do sada je objavljeno 700 profesorovih video-priloga iz posljednjih 40 godina njegovih javnih nastupa. S njim smo razgovarali o aktuelnom trenutku u Srbiji, smjeru u kojem Srbija ide i studentskim prosvjedima koji ne jenjavaju ni nakon tri mjeseca.

► Kako vidite današnji trenutak u Srbiji?

Sad baš pišem jednu recenziju za knjigu koju su moje kolege napravile i koja govori o posljednjih deset godina u srpskom društvu. Mislim da će privući veliku pažnju i bit će promocije i u zemlji i u inozemstvu, jer prosto je sazrelo vrijeme da se ponovo razmisli o fundamentalnim postavkama. Glavni problem u Srbiji je što je najmanje vremena posvećeno pravcu u kojem ćemo se kretati. Mi

smo zaokupljeni tekućim problemima, mislili smo od danas do sutra i kao narod i kao pojedinci. U životu je samo jedan završni račun a sve ostalo su privremeni obračuni, što je čovjek radio a i što je država i društvo radilo. I onda su stigle mnoge stvari na naplatu. Mi što brže idemo sve smo dalje od cilja. Jedno društvo, kao i čovjek, mora imati koridor kojim se kreće, prosto jedan duži trajektorij. Ti možeš privremeno imati rezultate, ali koji te u širem kontekstu odvođe dalje od cilja. Najvažnije je pogoditi smjer jer može se uvijek nešto novo dogoditi. **Kolumbo** je, na primjer, pogodio da treba ići na zapad, misleći da će kraćim putem doći do Indije a našao je Ameriku, dok je tražio nešto drugo. Ali nema veze, smjer je važan. Na žalost, cijeli Balkan je u stalnoj konfuziji oko smjera, pogotovo Srbija, i zato se mi stalno vraćamo na početak. Naša pitanja su otvorena kao i početkom stoljeća.

► **Zašto je to tako i zašto se stalno vrtimo u krug?**

Pa zato što smo žrtvovali dugoročne ciljeve zbog kratkoročnih političkih dobitaka u odnosu na strategijsko usmjerenje. I mi i dalje imamo otvoreno pitanje je li naš put prema Istoku ili prema Zapadu, prema Sjeveru ili prema Jugu. To je to. Prosto je važno da se čovjek ne vodi kratkoročnim stvarima, da izabere nešto gdje može maksimizirati svoje sposobnosti. Recimo, kada birate zanimanje. Ljudi sada biraju zanimanje što je trenutno kurentno i onda nemaju kapacitet za to. Ja kažem studentima da svako zanimanje može biti vrhunski interesantno i ekonomski rentabilno ako ti maksimiziraš svoje sposobnosti u njemu. A sada svi hoće studirati menadžment, a nitko neće fiziku. Ne postoje rentabilna i nerentabilna zanimanja, postoji samo čovjek koji maksimizira svoje prirodno dane sposobnosti ili ne. I tako imamo čitav niz grešaka. Mi smo žrtvovali strategiju za konjukturu.

► **Često kažete kako su i ljudi kod nas i društvo u cjelini usmjereni na ekonomski model kojem je u fokusu raspodjela a ne na proizvodnja.**

Jeste, to je duboko u povijesti – usmjerenost na jedan model prema kojem će nam netko nešto dati. Dat će nam tata, dat će nam baka, dat će nam predsjednik države, dat će nam direktor i tako dalje. Mi smo izabrali, veliki dijelovi na Balkanu, i pojedinačno i kolektivno dodvoravanje. Dodvoravanje a ne kreaciju. I ti stalno imaš redistribuciju sve problematičnijeg i problematičnijeg društvenog proizvoda. Komunizam kao velika ideja je ideja raspodjele i pravde. To nije ideja koja ima efikasnost i komunizam se urušio jer nije mogao isfinancirati ono što je obećao. I on se u stvari zbog ekonomske neefikasnosti urušio. A devedeset posto građana na Balkanu, pogotovo u Srbiji, misli da je takvo društvo bilo moguće. Ono je možda bilo poželjno ali nije bilo moguće, jer nema sredstava da se to plati. A onda se javljaju mesije koje kažu: ako idete za mnom, ja ću vas odvesti u Kanaan u Svetu zemlju. Pa i Mojsije je putovao 40 godina pa je na kraju umro prije no što je prešao rijeku Jordan. Stigli su neki, ali kada su došli u tu zemlju, tada za vrijeme Mojsija, nije to bilo tako kao što su mislili. I nije ni danas tamo obećana zemlja. Stalno se ovdje na Balkanu živi u izmicanju budućnosti – bit će

bolje '45., bit će bolje '60... Šezdesete kažemo bit će bolje '70., sve do '90. dok se nije raspalo. Važne su konstruktivne stvari. U stvari, nema ničeg praktičnijeg od dobre teorije. A mi imamo prezir prema dubljem razmišljanju. I mi u stvari liječimo rane a ne otklanjamo uzroke. Mislim da to važi za veliki broj ljudi na Balkanu. I stalno misliš da postoji nešto, neka obećana zemlja, kao što smo mislili da je to Jugoslavija, da je to komunizam. Mislili smo da je međunarodni radnički pokret, mislimo sada da je to Europa. Imamo sindrom – stići ćemo u Europu pa ćemo moći manje raditi a bolje živjeti. Pa će mnogi vidjeti da to nije tako. To je jedna velika zabluda. Ili kad netko kaže, u zemljama koje su ušle u EU, mi smo fondove EU koristili zato i zato. I to je lijepo, ali nitko ne postavlja pitanje – a tko puni te fondove. Jer ne može to tako funkcionirati i prosto je to jedna iluzija da ima besplatnog ručka. Ali to mnogi misle, i globalno se tako misli. I postoji taj adolescentni odnos prema širem kontekstu porodici, državi, da će on nešto od nje dobiti a nitko se ne pita odakle. Zato je ona **Kenedijeva** rečenica važna »I ne pitajte što Amerika može učiniti za vas nego što vi možete učiniti za Ameriku«. To je velika jedna misao koja se sada izgubila. Stalno se ljudi namamljuju i imate sindrom izdržavanog društva. Izdržavanog pojedinca, a onda i izdržavanog društva. I svi se pitaju hoće li centrala nešto dati. Hoće li dati teta **Angela** ili **Ursula fon der Layen**, hoće li dati **Vučić**, hoće li dati **Plenković**, i oni stalno obećavaju da će dati nešto a ne kažu od koga će uzeti.

► **I dokle ovakav model može trajati?**

Može on trajati dok ne postane očito, a onda nastupaju veliki lomovi i velika nezadovoljstva kada se vidi da toga nema. Da je car gol. Ovisi od resursa i geostrateških i drugih i Europa a ne samo Srbija je ušla u nešto iz čega ne zna kako će izići. I nitko ne smije postaviti to pitanje. Ja sam neutralan politički, ali sam okrenut zapadnim vrijednostima. Ali Europa je recimo bombardirala plinovod i sad uvozi plinske boce. To je kao kad biste vi u Subotici minirali vodovod i donosili vodu u kanti. Imate jednu ideju koja je bitna za Europu, hoćete li vi napraviti jedan entitet ili državu, ali da biste napravili Europsku uniju morate prvo napraviti Europljanina. Kao što je i Jugoslavija propala jer kralj **Aleksandar**, bez obzira što ja o njemu mislim, nije napravio Jugoslavena. Pokušao je, ali nije uspio i ta se tvorevina raspala i stara i nova Jugoslavija. Amerika je napravila Amerikance od Grka, Irca, Čerkeza, Srbina, Hrvata... napravila je Amerikanca. On se identifikira kao Amerikanac izvana.

► **Ali drugačije se razvijala Amerika od europskih država.**

Ona je postavila jedan balans i imala je i ona građanski rat, ali je postavila jedno ustavno rješenje koje traje 250 godina i koje je vrlo, vrlo, specifično. Ovo je sada u EU jedna konfederacija, a i američka se konfederacija raspala. I Europa je imala pokušaje da se izdigne iznad, ali nitko neće da uvede jedan čovjek jedan glas u Europu. Nije se formirao subjekt koji teži integraciji i onda su normalni dezintegracijski procesi. Jer, prosto kada se konstituirao

bilo što, počevši recimo od gradnje kuće, najmanje se razmišlja o temelju a više o fasadi. I vi sada pogledajte kako se prave kuće ili kako se prave zgrade, temelji su labilni, a fasada blistava i onda se to uruši kao nadstrešnica u Novom Sadu.

► **Kako se ovaj model može mijenjati, treba li to činiti vlast ili je problem u samom društvu, vrijednostima...?**

U knjizi o kojoj sam govorio njeni autori, mladi ljudi, opisali su koridor kojim se može proći. Mi sada u Srbiji stalno pričamo o državi, ali ima raznih država jer društvo pravi državu. Skup institucija treba biti neprekidno pod kontrolom društva da se ne odmetne u nasilje, diktaturu... A ovdje se ne razmišlja tako. I ovo čemu sada prisustvujemo u Srbiji, ovi mladi ljudi, oni ne traže više ono što se ranije tražilo: daj plaće, daj mirovine, daj prava Srbima, Hrvatima, daj državu... Oni kažu – dajte nam pravdu, dajte nam pravila igre. Ovo je prvi put da poklič nije zasnovan na traženju mesije već na traženju fundamentalnog oslonca za pojedinca koji će onda napraviti konstrukciju koja drži. Ovdje se raspravlja o fundiranju temelja, a fundiranje temelja je sustav vrijednosti. Bez obzira kako će se pokret studenata završiti ne isključujem uopće da će studenti u Srbiji dobiti Nobelovu nagradu jer su prosto pokrenuli pitanje koje je fundamentalno. Prvi puta se traže temelji sustava. A oni su u pojedincu, u njegovom sustavu vrijednosti, u njegovoj slobodi, u osjećanju samopoštovanja, da se on može zaposliti, da ga ne treba predsjednik općine zapošljavati, da ga ne treba šef države zapošljavati. Velika je to stvar studentski prosvjedi koji kažu pusti stanove koje ćemo dobiti džabe, hoćemo slobodu! I to je poklič za pravnu državu, jer nije džaba što je i u svijetu to izazvalo toliko veliku pažnju jer je pokrenulo ono suštinsko pitanje koje je četrdeset godina pokušavam nametnuti. A to je da »ja mogu, ja hoću«. Suština je američkog modela pojedinac koji je dovoljno hrabar uputiti se na zapad sam, da nešto uradi. Nije on tražio da se uvali u općinu ili u partiju. Od američkog mentaliteta usamljenog jahača Hollywood je napravio mit »ja sam jašem«, ne tražim sindikat iza mene, ne tražim ja partiju, prosto je napravio nešto što nije baš tako u životu, ali je strašno funkcionalno bez obzira na sve. Dosta sam putovao po Americi, susrećem Srbe, Hrvate, Bošnjake, pa im kažem »ljudi, što ste vi ovdje došli u pustinju Arizonu, otišli ste s Une, Save, Drave, s Plitvica, s najljepših prostora u pustinju?«. Pa mi kažu »kad vi napravite državu, mi ćemo se vratiti«. Ali ne možemo mi napraviti za vas, jer ni oni koji su došli u Ameriku nisu tražili od Indijanaca da im naprave uvjete za život, da im uvedu vodu i kanalizaciju i autoceste, oni su to sami napravili. A mi stalno očekujemo da će se netko drugi izboriti za našu slobodu. Mene ljudi sreću pa kažu profesore što ćemo? Pa nećemo ništa. Pokušavam evo ovim što pričam skrenuti pažnju da je stvar u nama a ne oko nas, jer ono oko nas ovisi od onoga što je u nama.

► **Jeste, ali zašto se uvijek pripisuje krivica nekom drugom oko nas, govori se stalno kako netko želi zlo Srbiji; zašto bi ijedna susjedna zemlja to željela?**

To je narativ koji se obrađuje i u ovoj knjizi. Jer ima jedna strašna orvelovska platforma da stalno tražiš vanjskog neprijatelja. Ili pak imate spin diktaturu koja prosto zaglupi narod da on potone u dobrovoljno ropstvo. I vi sjedite i gledate tuđi život, gledate *Farmu*, jer je to prosto model zarobljavanja čovjeka. Jedan je model pod vanjskom represijom i terorom i osvajanjem a drugi je da čovjek dobrovoljno bude namamljen. Sloboda je naime lijepa, ali ona i košta. Podaništvo je udobno. I često se predstavlja kao udobno, da se ja zavučem u obitelj, da nešto uzmem više od drugih i to tajno. Ovo meni liči kao kad baba napravi uštipke pa kad god se okrene netko drpi dva. A to se događalo u bivšoj Jugoslaviji i stalno se nešto priča i tretira se kao kazan koji nitko ne puni a svi ga žele prazniti. A netko drži kutlaču pa kaže »evo 500 milijardi Europa daje«. A kome i zašto bi netko nekome nešto dao? Jednostavno, mora se rad i rezultat rada na neki način jasno povezati a ovdje na Balkanu to nikada nije bilo povezano. Nije ni danas. Možda su neki bolje prošli neki lošije, ali taj sindrom da ima besplatnog ručka opstaje.

► **Postoji i taj strah ako ode Vučić, neće biti mirovina?**

Pa da ali to se njima i govori, saopćava u Srbiji. I onda imaš vlast birokracije kako u Europi, tako i u Hrvatskoj i u Srbiji. A Srbija je posebno senzitivna na to jer se stalno taj kult vođe obnavlja i taj instinkt čovjeka da prenese svoju odgovornost na drugog opstaje. Kroz moj kanal promoviram individualizam a ne kolektizam, jer je društveni dogovor moguć samo između oslobođenih pojedinaca. I pokušavam ohrabriti ljude i kažem – sloboda ima cijenu, ali ima i prihod od slobode. I emocionalni i ekonomski. Ti kažeš onda što ja mogu stvoriti, a država je tu da me zaštiti da mi netko ne otme to. A najčešće se država podrazumijeva kao alat za preraspodjelu da uzima jednima i drugima daje. Ona i treba u nekoj mjeri, ali država je sada u cijelom svijetu postala predator. Od dva-tri posto, koliko su koštale SAD u početku, došlo se do 50 posto. I američka država a kamoli Europa. I onda će taj model redistributivne države dovesti do velikih problema u Europi, prije svega u Njemačkoj.

► **Kada će se to dogoditi?**

To je na pragu. Jer kad vi izgubite utrku s tehničkim progresom, nastaju problemi. Globalno su mnoge stvari strahovito prošle ispod radara. Kinezi, s kojima su se ismijavali, platili su cijenu ali su naučili i sada se svijet ljulja. Tajna Njemačke je dizel motor, a sad odjednom dizel više nije »in«. I što sad? Onaj tko kontrolira znanje i tehnički progres vladat će svijetom, a to su sada samo dvije sile u pitanju: Amerika i Kina. I to je očito.

► **A što je s Rusijom?**

Rusija je blagoslovena resursima ali je na žalost upala u zabludu da se može vječno živjeti od ograničenih prirodnih resursa. A onda dođe tehnički skok kada uopće to više nije bitno. To je problem Rusije i što je ona u utrci u naoružanju superiorna bila u oružju, ali je zapostavila ogroman broj roba. Osim toga, Europa i Rusija su u veli-

kom nesporazumu. Pokojni **De Gaul** rekao je Europa je od Lisabona do Urala. On je prvi pokrenuo to pitanje. Ja uopće ne pripadam ljubiteljima ni komunizma ni rusofilstva, ali Rusi nisu mali narod. Rusi su pružali ruku Europi, a Europska unija je jako pogriješila prema Rusiji. Ona postaje patrljak sada i više nije ni svjetska ni regionalna sila ni Rusija ni Europa.

► **Vratimo se na pitanje studentskih prosvjeda. Što očekujete od njih?**

Bez obzira kako se završili, ovo je po meni uskrš Srbije na neki način, koja je s pravom ili bez prava definirana tako kako jeste. Ovo je jedan gandistički pokret koji nije zabilježen u svijetu. Srbija je ponovo našla snage i srpski studenti baštine neke velike ideje. Mislim da takvog pokreta studenata ovoga tipa nije bilo. U Francuskoj 1968.

nije bilo ovakvo temeljno preoblikovanje. Studenti kažu dajte nam pravde. I vraćam se himni *Bože pravde*. Ne kažemo mi sudac, daj nam pravde, jer sudac ne daje pravdu kod nas, a trebao bi. Nego Bože, daj pravde. Ne kaže se čak ni Vučiću, daj pravde. Kaže se Vučiću, daj penziju. Studenti u Srbiji su jedan tako gandistički pokret koji će ući u anale i drago mi je što je to jedno novo lice Srbije i srpskih studenata i studenata uopće s ovih prostora koji su ipak iščitali neke teorijske stvari.

► **Ipak ostaje pitanje kako će se prosvjedi završiti? Studenti kažu - nek institucije rade svoj posao, a pitanje je kako da institucije odjednom počnu raditi svoj posao s istim ljudima, istim mentalnim sklopom, istim navikama, radnim i drugim, pravilima, istim upravljanjem njima. Kako će institucije proraditi?**

To je pitanje od milijun dolara, ali ja gledam na to na sljedeći način. U institucijama ima jedan vrlo značajan sloj podanika, u školama, u sudovima itd. Ovim što rade studenti trebaju osloboditi pojedinca u institucijama, ili

veliki dio njih, koji su pristali šutjeti ali koji znaju svoj posao da počnu raditi svoj posao. Njih treba ohrabriti. Njih vjerojatno ima. I onda se to ruši kao kula od karata. Jer ljudi kad osjete da je sloboda rentabilna ipak će pokušavati raditi svoj posao. A to im i studenti kažu. Ovo nije revolucija da mi ove istjeramo i dovedemo svoje suce, nego da se da šansa ljudima koji su ustravljeni, koji su gurnuti u kut, koji su pognuli glavu, da kažu »ja predajem fiziku, ne daješ ti meni plaću«, »ja prodajem robu koja se zove Newtonov zakon, da ga objasnim«, »ja proizvodim presudu«, »ja proizvodim kazališnu predstavu«, »ja imam robu«. I mislim da oni idu na pravi način da oslobode svakog pojedinca a kad se oslobodi svaki pojedinac, jer sloboda je moguća i dostojanstvo je moguće, onda će društvo doživjeti korjenitu promjenu pa će prisiliti institucije da rade. Zato je bazična stvar koju oni traže »poštuj podjelu vlasti«. Država je skup institucija, ali ako vlast nije podijeljena, institucije ne mogu funkcionirati. U pravnoj znanosti jedina fundamentalna stvar je da je potrebna podjela vlasti, da je vlast ograničena i da vlast treba biti smjenjiva. To su tri principa kao tri zakona termodinamike, sve ostalo su detalji. A ovdje se saopćava da nije dobro da vlast bude podijeljena. I ako ti promijeniš to, ti si postavio novi kostur odnosa države i društva gdje društvo kontrolira državu da se ne odmetne u tiraniju i da se ne odmetne u anarhiju. I ljudi su dobili Nobelovu nagradu za knjigu u kojoj taj balans razumijevaju. Vlast mora biti podijeljena, ograničena i smjenjiva. Na tom temelju ti imaš građanina, individuu koja će imati platformu za komunikaciju s drugima za razne oblike udruživanja. To su pravila igre, a ne dodavanje lopte iz kornera. To ne može. I mnoge stvari koje su najjednostavnije ljudi često ne shvaćaju. Mi sad znamo da ako padne crijep, past će nama na glavu. Ali **Newton** je dokazao zašto pada, kako pada, kojom brzinom pada. I to je nešto što je očito. Ali elite jednog društva, oni baš postavljaju ta fundamentalna pitanja. Dajte nam slobodu a sloboda je važna da raste kreativnost. Kreativnost vodi efikasnosti, a efikasnost vodi da se stvori društveni proizvod čija podjela nije tako delikatna. To je ono što stoji iza ove pobune.

► **Očekujete li da će u toj transformaciji društva studenti i građani uspjeti?**

Bez obzira uspjeti ili ne uspjeti sjeme je posijano a i tlo je sazrelo, jer dugo je zemlja bila zaparložena pa je i plodored došao da se posije sjeme kreativnosti i slobode.

FOTO: Medija centar Beograd

Julijana Adamović, književnica

Panonija kao poligon za priče

Panonija je poligon na kojem se odvija većina radnje mojih priča, a osobito romana * Sada živim na drugoj obali Dunava i svako jutro, kad otvorim vrata dnevnog boravka, prvo što vidim je šuma na obali mog odrastanja

Julijana Adamović istaknuta je hrvatska književnica, rođena 1969. godine u Bačkoj, gdje je i odrasla. Po struci je socijalna pedagoginja, a magistrirala je dječju i adolescentnu psihijatriju na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Početkom 90-ih seli u Hrvatsku, a danas živi i radi u Vukovaru.

Svoj književni put započela je zbirkom priča *Kako su nas ukrali Ciganima* (2008. godina), koja je osvojila nagradu *Kiklop* za najbolje debitantsko djelo te nagradu *Josipa i Ivana Kozarca* u Vinkovcima za najbolji slavonski

prvijenac. Godinu dana kasnije objavila je zbirku *Konzerviranje* (2009. godina), a potom i knjigu pripovjedaka *Glineni anđeli* (2016. godina), za koju je dobila stipendiju Ministarstva kulture Republike Hrvatske za najbolja ostvarenja te godine. Okušala se i u poeziji sa zbirkom *Sunce na šalteru* (2015. godina).

Adamović je također autorica djela za djecu. Roman *Da ti pamet stane* (2013. godina) nastao je uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, dok je zbirku priča *Dnevnik sivog mačka i ostale priče* (2013. godina)

napisala u suradnji sa svojim tada dvanaestogodišnjim sinom, koji se potpisao pseudonimom Sergei Chatgris.

Njezin roman *Divlje guske* (2018. godina) doživio je veliki uspjeh, osvojivši nagradu Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti *Stipan Bilić Prčić* te godine. Kritičari su ga hvalili, a **Miljenko Jergović** istaknuo je kako »nadmašuje sve što je do sada napisala«. Njezin najnoviji roman *Oče, ako jesi* (2023. godina) predstavlja atipičnu obiteljsku sagu smještenu u panonske ravnice, istražujući teme identiteta i obiteljskih odnosa. Ovo djelo je dvaput nagrađeno – nagradom *Fran Galović* u Koprivnici za najbolju knjigu zavičajne tematike 2024. godine te *Poveljom uspješnosti* na prošlogodišnjim *Danima Josipa i Ivana Kozarca* u Vinkovcima.

Osim književnog rada, Adamović je surađivala s T-portalom, gdje je objavljivala osvrtne na društveno-političke prilike u Hrvatskoj. Njezina djela karakterizira sklonost magičnom realizmu i »kafkijanskim opisima apsurdnosti ljudskog postojanja i bespomoćnosti pojedinca pred silama koje su izvan njegove kontrole«. Čitatelji njezine tekstove doživljavaju kao mračne i naturalističke, što svjedoči o njezinoj sposobnosti da prodre u dubine ljudske psihe i društvenih odnosa.

Životna priča

Sukladno ideji rubrike *Naši po svijetu*, upitali smo Julijanu može li nam reći nešto više o svom djetinjstvu i kakve uspomene nosi iz svog zavičaja. Odgovorila je

kako je djetinjstvo provela u malenome mjestu koje se zove Plavna, smještenom u blizini Dunava, koji joj je ponekad djelovao tako blizu, a opet tako daleko. Uživala je u istraživanju Dunavca i šumaraka na rubu sela, često susrećući divlje životinje. Priroda joj je prva asocijacija na djetinjstvo i selo u kojem je odrasla.

Pitali smo je i za razloge odlaska iz Srbije:

»Napustila sam Srbiju u kasno ljeto 1991. godine zbog rata. Kada su političke napetosti prerasle u oružani sukob, a vojska je ušla u moje mjesto, detonacije su se čule u daljini, a granate su padale nedaleko od moje kuće, ciljajući susjedni Vukovar. Tada sam odlučila otići u Beograd i sudjelovati u prosvjedima, a potom sam se preselila u Zagreb. Nije bilo lako, jer sam te jeseni trebala upisati završnu godinu fakulteta. Unatoč velikim razlikama u ispitima i teškoj ekonomskoj situaciji (otac je zbog 'dezerterstva' ostao bez posla), nisam požalila. Sada živim na drugoj obali Dunava i svako jutro, kad otvorim vrata dnevnog boravka, prvo što vidim je šuma na obali mog odrastanja«.

Što se tiče održavanja kontakta s članovima obitelji i prijateljima iz Vojvodine rekla je kako je malo njenih rođaka ostalo u tom kraju. Stričevi, ujak, teta, svi su joj prošli sličan put, neki 1991., a neki 1995. godine, na još teži način, posebno oni koji su živjeli u Srijemu. Ostalo joj je ovdje, kaže, nekoliko daljnjih rođaka pa komuniciraju putem društvenih mreža.

Počeci i način pisanja

Govoreći o svojem stvaralaštvu, kaže kako su iskustva iz djetinjstva i zavičaja prilično utjecala na njen razvojni put kao književnice.

»Panonija je poligon na kojem se odvija većina radnje mojih priča, a osobito romana. S obzirom na to da sam najdublje srasla s njom upravo tijekom djetinjstva, ono se prirodno reflektira u mojim tekstovima. Vrlo rano sam otkrila svoju ljubav prema pisanju. Šalim se da je moj prvi 'književni' korak bio kada sam išarala dokumente, posebno putovnice i očevu vojnu knjižicu. Kasnije su to bili školski sastavci i pjesmice. Prvi ozbiljniji koraci dogodili su se relativno kasno, u dobi od 37 godina. Najprije sam započela s blogom, a potom su uslijedile i knjige«, kaže naša sugovornica.

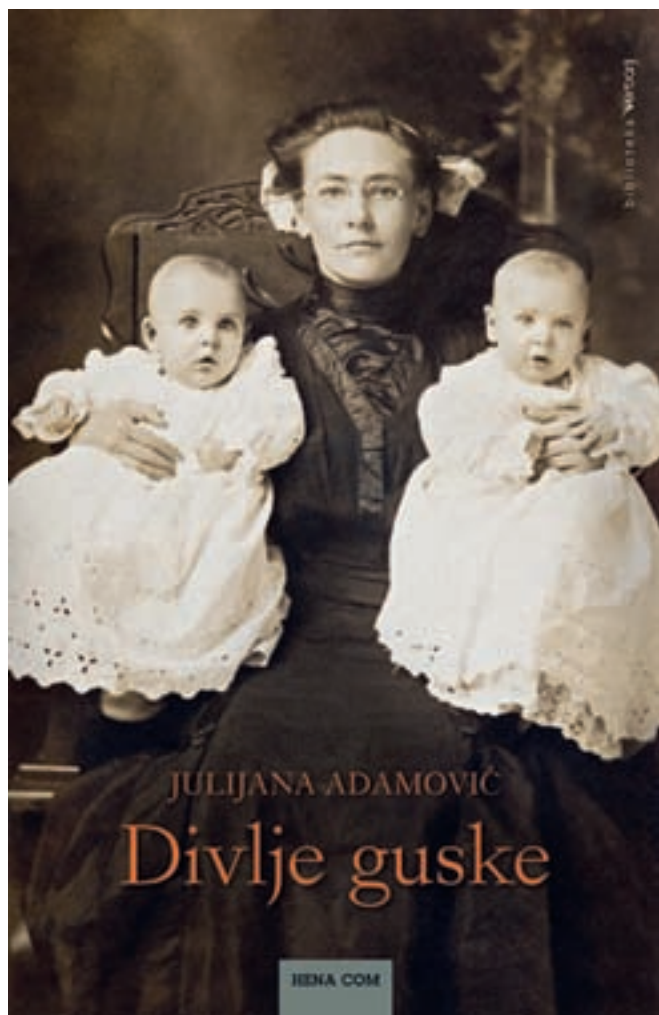
Na pitanje je li teško uskladiti profesionalni poziv s književnim stvaralaštvom, Julijana odgovara kako jeste, te da je to veliki izazov.

»Posebno kada radite na duljim formama koje zahtijevaju posvećenost. Ako pisanje nije vaš primarni posao, često za njega ostane malo vremena, a i tada niste dovoljno koncentrirani. Kako bih pisala, osamljivala sam se vikendima ili blagdanima. Znala sam otići u stan koji bi mi ustupila prijateljica ili sin dok je studirao u Osijeku. Tada sam bila vrlo produktivna. Nažalost, nemam često takve prilike. Za pisanje mi je potrebna izolacija od ljudi i interneta. Samoća, računalo i kava moji su vjerni suradnici u stvaralačkom procesu. Najproduktivnija sam

kada se mogu potpuno posvetiti pisanju, bez vanjskih ometanja.«

Karijera, nagrade i teme

Ključnim trenucima u književnoj karijeri smatra nagrade za prvu zbirku kratkih priča *Kako su nas ukrali Cigani*, što ju je potaknulo da nastavi s pisanjem, te roman *Divlje guske*, koji je njezin rad »učinio ozbiljnijim«.

»Roman *Divlje guske* izazvao je veliko zanimanje i pozitivne kritike različitih kritičara, što je za mene veliki uspjeh. Osim toga, osvojio je nekoliko nagrada i prepoznat je u široj regiji«, odgovara Julijana.

Prošla godina bila je uspješna za Julijanu Adamović, dobila je dva priznanja za knjigu *Oče, ako jesi*. Pitali smo je što nagrade znače za nju i njeno stvaralaštvo. Rekla nam je da ne vjerujemo piscima koji tvrde da im nagrade nisu važne.

»Naravno da mi je stalo da netko prepozna moj rad, a ni novčani dio nagrade nije zanemariv. Druga strana priče o nagradama je koliko su one stvarni odraz kvalitete«, kaže Julijana.

Zanimalo nas je i koje teme Adamović najčešće istražuje u svojim djelima i što je inspirira da piše baš o njima:

»Najčešće se bavim obitelji, odnosima unutar nje te traumama koje prenosimo na djecu. Emocije su također u središtu mog interesa. Iako sam u posljednjem romanu dotaknula povijesne i društvene prilike, obiteljske dinamike ostaju moj primarni fokus«.

Oče, ako jesi

I posljednji roman Julijane Adamović *Oče, ako jesi* prošao je zapaženo u javnosti.

»Roman *Oče, ako jesi* može se smatrati svojevrsnim 'prednastavkom' mog prethodnog romana *Divlje guske*. U njemu se bavim generacijom koja prethodi događajima iz *Divljih guski*, fokusirajući se na obitelj s majčine strane glavnog lika iz tog romana. Radnja se odvija u Panoniji i prati sudbine likova kroz turbulentna povijesna razdoblja, istražujući teme očinstva, identiteta i međugeneracijskih odnosa«, pojašnjava ona.

Što se tiče planova, trenutno prikuplja materijal za roman koji će se baviti temom epidemije usamljenosti i njezinim utjecajem na ljude.

»Planiram da roman bude u epistolarnoj formi, možda čak protkan lirskim crticama. Nadam se da ću uskoro moći podijeliti više detalja s čitateljima«, najavila je Adamović na kraju razgovora.

Ivan Ušumović

Sve bistro – i čisto

»Narode, ljudi, Siniša će da kupi pljeskavice i čevape za ljude koji idu vozom, a ja ostajem dosledan našoj tradiciji i rešio sam da spremim 20 sendviča, i to će biti moj poklon za ljude koji idu u Mitrovicu. Ali kod nas se barem nešto zna, a to je ko plaća i ko ne plaća. Ponešto platimo mi, najveći deo plati stranka, ali ono što je mnogo važnije: ne plaćaju ni Ju-Es-Ejd, ni Ned niti bilo ko drugi.«

Navedene rečenice – mnogi od vas sigurno su ih čuli – izgovorio je u subotu, 15. veljače, predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** koji je u svojstvu običnog člana Srpske napredne stranke nešto kasnije u Srijemskoj Mitrovici održao proročanski govor o globalnom uspjehu svoje buduće knjige na temu »kako sam razbio obojene revolucije« na mitingu nazvanom »Srešćemo se na Sretenje«, praćen ovacijama onih koji su shvatili o čemu priča.

Tako je u istom danu u dva obraćanja – jednom preko društvenih mreža i jednom u neposrednom obraćanju – predsjednik Srbije zapušta usta skoro svim nevjernim tomama koji se već godinama pitaju iz kojih se sredstava financiraju skupovi na koje naprednjaci, čiji je i sâm tek obični član, odlaze autobusima i dobijaju sendviče, ali i kako se zovu aktualni prosvjedi građana, tko iza njih stoji, odnosno tko njih financira. Običnom članu SNS-a zacijelo je poznat tekst **Teodore Ćurčić** koji je Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) objavio 3. prosinca prošle godine u kom se navodi da je upravo ta stranka od 2015. do 2023. iz republičkog proračuna za svoje aktivnosti prihodovala 49,2 milijuna eura dok su ostalih 39 – koliko ih je istraživanjem CINS-a obuhvaćeno – u istom razdoblju za iste aktivnosti (»redovan rad«) dobile skoro koliko i SNS: 46,5 milijuna eura. Osim za redovan rad, stranke proračunski novac dobijaju i za izborne kampanje (plus prikupljanje novca »iz drugih izvora«) i, ako je vjerovati CINS-u, SNS je za devet godina ukupno prihodovao 76,1 milijun eura, od čega 68,1 iz proračuna.

»Ovakva finansijska nadmoć im je između ostalog omogućila da, kako smo pisali 2021. godine, kupe više nekretnina u Srbiji vrednih ukupno 1,9 miliona evra. Osim za potrebe stranke, te nekretnine su vredne i zato što mogu biti jemstvo na osnovu kog će podići kredit, a mogu se i iznajmiti i platiti«, navodi se, među ostalim, u ovom zanimljivom štivu pred spavanje uz kasniji dodatak da dio

tih »stanara« (koji plaćaju najam na korištenje nekretnina) čine i javne institucije.

Ali, iznesene podatke sigurno zna svaki obični član SNS-a, pa je i zlonamjerni trud CINS-a predsjednik Srbije raznio u paramparčad, i to u jednom kratkom video obraćanju u trajanju od minute i 20 sekundi: »ponešto platimo mi, najveći deo plati stranka«. Na taj je jednostavan način predsjednik objasnio ne samo otkud đenge za sendviče (pljeskavice i čevape za društvo u vozu plaća **Siniša**) nego i otkuda lova za financiranje na stotine, neki bi rekli i tisuće, autobusa za prijevoz sa sjevera na jug, pa onda i s istoka na zapad, a na ekonomistima je da zašilje olovku i izračunaju koliko to u pojedinačnim slučajevima košta, pa onda to podijele s godišnjim prihodom stranke u izbornim, predizbornim i postizbornim godinama i opet će doći na isto, koje glasi: nema laži, nema prevare – sve čisto!

Zanimljivije od ovih dosadnih pitanja koja zli jezici stalno postavljaju svakako su onih tri milijarde eura za *obojenu revoluciju* koje je istoga dana Vučić spomenuo. Ali, kako to uvijek biva kada je riječ o najavi velikih djela – a predsjednik je rekao da će njegova knjiga biti best-seler – nešto se mora ostaviti i nedorečenim kako bi golicanje mašte doživjelo svoj vrhunac u vidu već poznatog »ne mogu dočekati«. I pored toga što je tako tajanstveno najavljen, čitateljima će podatak o tri milijardi eura za obojenu revoluciju u Srbiji – ako mu se ne omakne prije – sigurno

biti poznat jednog dana do Vidovdana. Budući da je istom prilikom najavio da knjigu piše sâm i da će se ona prodavati u milijunskim primjercima diljem svijeta, ostaje nejasno hoće li čitatelji izvan Srbije prije no što ju otvore naučiti i srpski ili će paralelno sa srpskim izdanjem biti objavljeni njeni prijevodi na engleski, kineski, ruski, gruzijski, kurdski i islandski...?

Ali, i pored toga što je predsjednik dva puta u jednom danu tako kratko i jasno sve objasnio, ostaje jedna mala nedoumica: zašto putnici koji su autobusima u subotu u Srijemsku Mitrovicu polazili ispred katedrale svete Terezije Avilske, ispred *Elektrovojvodine* ili pak s Prozivke okreću glavu od onih koji ih snimaju ili ju pokrivaju kapuljačom? Nije valjda da se nečega srame?

Z. R.

Foto: Screenshot

30. Bunjevačko prelo u Zagrebu

Kontinuitet pokladnog okupljanja

Za program ovogodišnjeg prela bili su zaduženi članovi HKPD-a Matija Gubec iz Tavankuta, ansambl Hajo i vokalna solistica Marija Kovač iz Subotice

Poštujući svoju bogatu tradiciju i običaje, bunjevački Hrvati iz Bačke koji žive u Hrvatskoj okupili su se i ove godine na *Bunjevačkom prelu* u Zagrebu. To pokladno okupljanje održano je 15. veljače u restoranu *Lido* na Jarunu, pod okriljem Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, a u partnerskom odnosu s Hrvatskom maticom iseljenika i uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva demografije i useljništva te Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Uspomena na zavičaj

Predsjednica Organizacijskog odbora manifestacije **Maja Buza-Romić** u uvodnom je dijelu podsjetila kako je prelo nastalo u tradiciji obiteljskog života bunjevačkih Hrvata na salašima te da se održavaju i kao javna okupljanja još od daleke 1879. godine.

»Brojna zajednica bunjevačkih Hrvata u Zagrebu i Hrvatskoj njeguje tradiciju prela kao uspomenu na svoj rodni zavičaj od ranih 90-ih godina prošlog stoljeća, a ove godine posebno obilježavamo *Veliko prelo* koje su 1995.

godine organizirali studenti bački Hrvati, okupljeni tada oko Zavičajnog kluba studenata bačkih Hrvata *Kolo mladeži*, dakle prije punih 30 godina«, rekla je Buza-Romić.

Maja Buza-Romić pozdravila je sve nazočne a posebno brojne uzvanike: zastupnicu u Hrvatskom saboru i predsjednicu HNV-a **Jasnu Vojnić**, predstavnicu Ministarstva demografije i useljništva Vlade Hrvatske,

ona organizacijski podignuta na jednu višu razinu svakako obvezuje organizatore da je i ubuduće podupiru i oplemenjuju novim sadržajima i slijede njezin uzlazni trend.

Pisme, ples, slamarke

Za program ovogodišnjeg prela bili su zaduženi članovi HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta, ansambl **Hajo** i vokalna solistica **Marija Kovač** iz Subotice. Uz okuse i melodije bačkog zavičaja, tijekom večeri prezentirani su bunjevački plesovi i nošnje kao i jedinstveni radovi slamarke sa sjevera Bačke. Organizirana je i bogata tombola.

Predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Ivo Martinović** izjavio je kako bez velikog zalaganja organizatora te gostiju s različitih strana ovogodišnje prelo ne bilo tako »svečano i emotivno«. Dodao je i da prelo pokazuje zajedništvo »nas koji smo novi dom pronašli u Hrvatskoj i naših suzavičajnika koji su ostali živjeti u svom rodnom zavičaju, te da je *Bunjevačko prelo* u Zagrebu pridonijelo i dodatnoj vidljivosti Hrvata iz Vojvodine, što je jedan od zacrtanih ciljeva u radu naše Zajednice«.

Uoči *Bunjevačkog prela* u Zagrebu, u HRT-ovoj emisiji *Dobro jutro Hrvatska*, uz ansambl **Hajo**, gostovali su predsjednik Zajednice **Ivo Martinović** i **Branko Ištvančić**, član Glavnog odbora Zajednice i Organizacijskog odbora *Bunjevačkog prela*, kako bi najavili ovaj događaj.

Potvrdu da je interes za *Bunjevačko prelo* u Zagrebu bio ogroman pokazuje i činjenica da je svih 350 ulaznica razgrabljeno u jednom danu, te sve organizatore obvezuje da nastave s ovom manifestacijom.

Z. Žužić

ovlaštenu za obavljanje poslova ravnateljice Uprave za provedbu javnih politika za useljništvo **Ivanu Perkušić**, načelnicu Sektora za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove Ministarstva kulture Vlade Hrvatske **Mirjanu Piskulić**, ravnateljicu Hrvatske matice iseljenika **Miju Marića** sa suradnicama te načelnicu Sektora za hrvatsku nacionalnu manjinu iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Dubravku Severinski**.

Gosti su u svojim govorima zahvalili svima koji su sve ovo vrijeme nesebično utkali sebe u rad i organizaciju *Prela*, manifestacije koja je u potpunosti uspjela i koju bački Hrvati sa zadovoljstvom pokazuju kao svoju tradiciju. Kako su naglasili, činjenica da je

Šokačko prelo u Beregu

HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega organiziralo je u subotu, 15. veljače, *Šokačko prelo*. U mjesnom Domu kulture okupili su se gosti iz Vinkovaca, Đakova, Topolja, Duboševice, Sombora, Berega...

Prelo je otvorio predsjednik udruge **Milorad Stojnić**.

»Danas smo se okupili ne samo da bi proslavili našu tradiciju, već i sačuvali običaje koji nas vežu. *Šokačko prelo* više je od običaja. To je zajedništvo. To je ljubav prema našim korijenima. Vridno je poštovanja koje su naši stari prinašali s generacije na generaciju. Kao društvo smatramo da je naša odgovornost da te vridnosti ne samo očuvamo već i mi prinosimo s generacije na generaciju. Ovaj događaj prilika je da se sjetimo trenutaka iz prošlosti kada su prela bila mista susreta, radosti i zajedničkog rada. U davnim vremenima prela su bila dio društvenog života, večeri kada su se okupljali svi članovi zajednice, žene uz rad prinašale pisme i diljile mudrosti koje su stvarane kroz viko-ve«, kazao je Stojnić.

Goste je zabavljao tamburaški sastav *Đuvegije* iz Sombora.

Prelu u Beregu prisustvovao je generalni konzul General-

nog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**, predstavnici Grada Sombora, HNV-a, ZKVH-a i NIU *Hrvatska riječ*.

Z. V.

Davor Gromilović, vizualni umjetnik iz Sombora

Umjetnost uči čovjeka da bude mudar

Umjetnost je uvijek imala taj narativni dio, od pećinskih crteža, egipatskih hijeroglifa do Čajkovskog recimo. Ja narativ crpim iz balkanskog folklora, a flora je inspirirana iz mađarske tradicije porculana i secesije

Nakon studija jedno je vrijeme radio na Akademiji kao stručni suradnik u nastavi, nakon čega se u potpunosti posvećuje svojoj umjetničkoj karijeri.

Umjetnik srednje dobi

Kako naš sugovornik ističe, shvatio je kako ne može biti u isto vrijeme i predani profesor i kvalitetan umjetnik, ali odlučio je na kraju riskirati i pokušati ostvariti se u svijetu umjetnosti.

»Neka ideja je bila ako se uspijem ostvariti kao umjetnik, u smislu financijskog dijela, da ću raditi kao profesor. Međutim, dosta sam se odricao i radio sam puno i dogodilo se da se ja mogu baviti ovim. Nakon povratka u Sombor počeo sam razmišljati o svom ateljeu, kupio grafičku presu. Tada sam još radio izložbe kod nas, imao sam neke u Zagrebu, Istri, Požegi, Beogradu, ali otprilike negdje 2016. Imao sam

prvu samostalnu izložbu u Beču, odnosno van ovog našeg prostora. Od tada kreće ta internacionalna pažnja«, kaže Gromilović.

Sebe naziva umjetnikom srednje dobi, a kako kaže, primjećuje kako tek sada ulazi u zrelu fazu. Dotaknuo se u razgovoru nekih problema s kojima se susreću svi koji se oprobaju u ovom polju.

»Krucijalna problematika za mladog umjetnika je kako se nametnuti stranim galerijama, da te oni vide i da prodaš nešto. Oni jednostavno moraju biti sigurni da ti imaš neku vrstu publike koja to konzumira kako bi te uopće pozvali. A kako biti vidljiv i imati publiku bez izložbi? Može se online, meni Instagram radi genijalan posao, internet mi je prozor u svijet, ali jednostavno nije sve online! Naj-

Davor Gromilović je vizualni umjetnik iz Sombora, najpoznatiji po svojim crtežima (olovka, olovka u boji, tuš), koji su primarno polje njegova kreativnog istraživanja. Njegovo stvaralaštvo je narativno i često inspirirano fantastičnim motivima bajki, narodne umjetnosti, pop nadrealizma, znanstvene fantastike, pa čak i sjevernorennesansnih majstora slikarstva, kao i njegovim osobnim doživljajima i unutarnjim svijetom. U Somboru je završio srednju tekstilnu školu, smjer modelar odjeće. Kako kaže, danas smatra kako je mnogo značilo što nije upisao srednju umjetničku školu jer je imao više prostora za svoj neometani razvoj. Nakon toga upisao je Akademiju umjetnosti u Novom Sadu, gdje završava osnovne studije na slikarstvu i master studije na smjeru crteža.

bolja moguća vodilja je kvaliteta. Ako čovjek ima kvalitetu i potencira na tome, vremenom će doći pozivi za časopise i izložbe. Treba biti strpljiv. Umjetnost uči čovjeka da bude mudar. Demantira te i vraća te da promisliš svoj život u smislu strpljenja i marljivosti. Ne može se vrhunska umjetnost dogoditi u dva dana«, priča naš sugovornik.

Prelazak u zrelu fazu

Gromilović kaže kako je glede stvaralaštva »zadovoljan tamo gdje je«. Što se tiče uspjeha, kaže kako su mu apetiti veći.

»Mogu reći kako je ovo sad dovoljno zrelo i ima neku kvalitetu kojoj težim. Sad, 15 godina nakon studija, u posljednjih par mjeseci ulazim u novu zreliju fazu, koja će biti jedna nova kvaliteta, jedan crtež koji se ne viđa svaki dan. Naravno, ono što ja radim svakako se ne viđa svaki dan. To je jasno svakom tko prati umjetnost. Ne znam je li to zato što se približavam četrdesetima, ali osjetim kako mogu sve podići na jedan novi nivo. Umjetnost baš crpi. Koliko čovjek mora dati obitelji, toliko mora dati i umjetnosti«, kaže Gromilović.

Negdje uoči korone dao je intervju za *FUKT*, usko stručni magazin koji se bavi crtežom i suvremenim istra-

živanjima u crtežu. Ističe kako je to bio važan trenutak u njegovoj karijeri.

»Imao sam tu sreću da se nađem u tom svjetskom magazinu, što je abnormalno veliki uspjeh. Naravno, to kod nas nije ispraćeno jer se ljudi ne bave praćanjem kulture, ali pričao sam upravo o suvremenom crtežu na temu narativne umjetnosti. Umjetnost je uvijek imala taj narativni dio, od pećinskih crteža, egipatskih hijeroglifa do **Čajkovskog** recimo. Ja narativ crpim iz balkanskog folklor, a flora je inspirirana iz mađarske tradicije porculana i secesije«, kaže Gromilović.

Bajka i groteska

Gromilović je istaknuo više puta kako su ga teme, motivi, arhitektura, folklor, ali i pop kultura prostora odakle je u ogromnoj mjeri oblikovali kao umjetnika. Sve te stvari djelići su jedne veće slike ili vizualnog rebusa kog ovaj umjetnik stavlja pred promatrača, pozivajući ga da uđe u sliku i otkrije njeno značenje.

»Naravno, ja ne kopiram to cvijeće s porculana, ali uzimam svu tu inspiraciju, uzimam ih kao osnovu koju nadograđujem. Što se tiče folklor i Bačke, oduvijek su me fascinirale neke stvari. Na salašima se radila, kako da kažem, neka vrsta vješticearenja; kao mali sam doživio neke stvari i ostavile su dubok utjecaj na mene, ali danas sve to promatram kao dio kulture. Mi smo na salašu imali razapetog šišmiša na vratima, on je bio čuvarkuća u stvari. Na osnovu takvih sjećanja počeo sam konstruirati priče, nešto poput **Dositejevih** basni ili egipatskih hijeroglifa, kada ti je potrebno naglasiti neku osobinu kod čovjeka u narativnom smislu, onda upotrijebim odgovarajuću životinju. Tako sam izgradio svoj hibridni stil koji je kombinacija bajke i groteske. Inače volim mistiku jer ona vodi k istraživanju, zato je ima mnogo u mojoj umjetnosti. Moje slike nisu tako jedno-dimenzionalne, želim probuditi radoznalost kod promatrača, da uđe u sliku i da se pomuči shvatiti je«, govori sugovornik.

Od Beča do Miamijsa

Do sada je imao više od 20 samostalnih izložbi (u Beogradu, Beču, Portlandu, Bruxellesu, Somboru...) te sudjelovao na oko 60 skupnih izložbi. Njegova djela objavljena su u mnogim knjigama, magazinima i umjetničkim fanzinima, a neka mu se nalaze i u umjetničkim zbirkama (Muzej suvremene umjetnosti Vojvodine, kolekcija *Solo u Madridu* i Privatna kolekcija *Luziah Hennessy*).

»Izdvojio bih izlaganje uz suradnju s jednom francuskom galerijom na sajmu umjetnosti u Miamijsu (*To Bodily Go*, SuperZoom Gallery). To je interesantno jer je tako

jedna moja slika završila u privatnoj kolekciji obitelji **Picasso**. Po meni to nije mali uspjeh. Slika koju je uzeo je neka vrsta karaktera kog sam koristio dugo u radovima, on je Mr. Mushroom. Inspiriran je jugoslavenskim crtanim filmom *Čarobnjak iz šume*. Budući da sam kao dijete znao da ću biti slikar, a glavni lik u crtanom filmu je upravo slikar, taj crtani je dosta utjecao na mene. Trenutno spremam izložbu za Portland za Nucleus Portland Gallery s kojom surađujem već desetljeće. Za sada još nemam termin za radove koji će tamo biti izloženi, ali sve prožima tema bolnice. Ti radovi nisu još nigdje objavljeni. Ono što je također interesantno jest da je prije mjesec dana urađen reprint moje knjige *Bestiary* koju je izdao *Symposion* iz Subotice 2016. godine. Također i reprint moje knjige *Melektenjal's Kingdom* koja je objavljena u Francuskoj prije dvije godine potpuno je rasprodan. Tamo su moji radovi iz perioda 2016.-2019. godine, a pripremamo i nastavak od 2019.-2023.«, kaže Gromilović.

Slikarstvo ne mora biti smrtno ozbiljno

Kako kaže, ima arhivu od nekoliko tisuća radova samo iz osnovne škole.

»Ukupno iza sebe imam oko sedam, osam tisuća radova, ako se sve sabere od dječjih dana. Kada se okrenem, ti dječji crteži su jako slični ovome što radim sada. Moje vizualno utemeljenje je ono što sam ja bio nekad, samo

što ja sada sebe svjesno usmjeravam i nadograđujem, ali mogu reći kako se neke stvari nesvjesno ponavljaju. Na jednom od tih crteža stajao je natpis Melektenjel, a to je dinosaur kog sam izmislio sa sedam-osam godina«, kaže Gromilović.

Između ostalog, Davor je radio i omote za glazbene albume – od jazza do metala. Posebno draga suradnja mu je s jednim od trenutno najinteresantnijih rock bendova *Viagra Boysima* iz Švedske koji su prije dvije godine bili među glavnim zvijezdama na zagrebačkom *InMusicu* i novosadskom festivalu *Exit*. Radio je print na njihovim majicama.

»Ispostavilo se kako Sebastian (**Sebastian Murphy**, frontmen benda) voli moje radove, ne znam kako je došao do njih, ali jednom je iskomentirao neki post na Instagramu. On ima i moje knjige. Tako me je pitao bih li uradio majice za njih. Inače, baš cijenim njegov bend. Ovog Božića je njegova djevojka kupila jednu moju grafiku njemu na poklon. Dali su mi potpunu slobodu da interpretiram motive kako želim, poslao sam im tri crteža i odabrali su dva za majice. Nije bilo nikakvih izmjena niti bilo čega. Bilo je inače i bendova koji su mi prilazili, a nisu imali budžet. Onda obično poslušam njihov rad i ako mi je sve ok, ako nema nekih negativnih poruka, onda im dam neki stariji rad kako bih ih podržao. Bitno mi je i da moja umjetnost živi i u izvangalerijskom prostoru«, kaže Gromilović.

I. B.

Proizvodnja uljarica u regiji zapadne Bačke

Količine i raspored padalina desetkovale prinos

Soja je prošle godine dala prinos od 1,9 tona po hektaru, ali je na znatnom broju parcela rod bio i ispod 1,5 tona po hektaru. Podbacio je i suncokret koji od svih ratarskih kultura najbolje podnosi sušu

Regija zapadne Bačke povoljno je područje za proizvodnju uljarica, soje i suncokreta. Suncokret, koji je godinama dominirao, potisnula je soja i prošle godine posijano je rekordnih više od 28.000 hektara. Ovogodišnji prosjek prinosa bio je ispod dvije tone po hektaru, a optimalan urod od 3,5 tona bio je tek na četvrtini zasijanih površina.

Soja ispod dvije tone

Soja je u Srbiji značajna ratarska kultura, ali se posljednjih godina bilježi pad proizvodnje i u 2024. bilo je zasijano nešto više od 156.000 tona. Prosječan prinos bio je 1,8 tona po hektaru. U regiji zapadne Bačke soja je bila posijana na više od 28.000 hektara. Prinos je bio ispod prosjeka, tek 1,9 tona po hektaru, a 30 posto proizvođača imalo je prinose ispod 1,5 tona po hektaru.

»Ako se promatra desetogodišnji prosjek prinosa, možemo sa žaljenjem konstatirati da smo dobre godine za proizvodnju soje pomalo i zaboravili, jer je sve više meteo-

rološki nepovoljnih godina za ovu uljaricu. Godinama ova proizvodnja trpi zbog promijenjene klime, a glavni problem je nedostatak padalina i njihov loš raspored. Soja je prošle godine u lipnju dobila znatne količine padalina, bujno se razvila, nije morala ići u dublje slojeve korijena za vlagom. Ali već od kraja lipnja imali smo dva mjeseca suše, s izuzetno visokim temperaturama, što se drastično odrazilo na prinos ne samo soje već i drugih kultura«, kazala je savjetodavac PSS-a Sombor **Jelena Ivan** na savjetovanju o proizvodnji soje i suncokreta koji je prošlog tjedna organizirala ta stručna služba.

Proizvođači su prošle godine najviše gajili sorte iz prve grupe zrenja, koje su bile zasijane na 60 posto površina. U prvoj dekadi travnja posijano je oko 60 posto površina, oko 30 posto u drugoj dekadi travnja.

»Treba poštovati ranu sjetvu, ali ne po svaku cijenu. U prethodnih deset godina na 65 posto površina predusjev soji bio je kukuruz, koji je kao predusjev solidan za proizvodnju soje. Što se tiče rokova obrade zemljišta, prinos je bolji što je ranije urađena obrada zemljišta. U prošlog

Agronomi ratarima uvijek savjetuju sjetvu deklariranog sjemena. Za sjetvu u 2025. godini u Srbiji je do 10. veljače proizvedeno nešto više od devet milijuna kilograma sjemena soje. Do sada je proizvedeno 935.000 kilograma sjemena suncokreta.

godini potrošnja mineralnih gnojiva u proizvodnji soje bila je minimalna, samo 20 kilograma aktivne tvari po hektaru dušika, fosfora 28 i kalija 24 kilograma, što je ukupno 72 kilograma aktivne tvari i može se slobodno reći da se prošle godine u proizvodnji soje štedjelo», kazala je Ivan i dodala da je, gledajući desetogodišnje razdoblje, prošla godina bila ona u kojoj je u proizvodnji soje upotrijebljeno najmanje mineralnog gnojiva.

Iako se za optimalne datume za sjetvu preporučuju prvi dani travnja, uslijed klimatskih promjena najveće prinose dale su soje posijane polovicom ili čak krajem travnja.

Sunce spržilo i suncokret

Višegodišnji prinosi suncokreta su oko tri tone po hektaru, ali u odnosu na te višegodišnje prinose prošlogodišnji rod bio je za 10 posto manji. Iako su postojale nade da će suncokret kao biljka koja je tolerantna na nedostatak padalina prošle godine ipak dati solidne prinose, suša i visoke temperature utjecali su i na smanjenje prinosa ove uljarice.

»Jeste suncokret bolje od drugih ratarskih kultura podnio sušu, prinos je bio tri tone po hektaru. Kod suncokreta

kao predusjevi dominirali su pšenica i kukuruz. Desetogodišnja istraživanja pokazuju da rok sjetve nema, kao kod drugih kultura, toliki utjecaj na prinos. U proizvodnji suncokreta u prošloj proizvodnoj godini upotrijebljeno je 127 kilograma aktivne tvari pri gnojidbi, što je na razini nekih prijašnjih godina», kazao je analizirajući prošlogodišnju proizvodnju savjetodavac u PSS-u Sombor **Zoran Boca**.

»Suncokret je tolerantniji na sušu, ima moćan korijenov sustav, genetski potencijal mu je dobar, tolerantna je na kasnije rokove sjetve, ali prošla godina bila je takva da su se nepovoljni vremenski uvjeti odrazili i na prinos ove uljarice», kazao je dr. sc. **Igor Balalić** iz Instituta za ratarstvo i povrtlarstvo u Novom Sadu.

Da suncokret ipak i u lošim godinama uz punu agrotehniku, optimalnu primjenu mineralnih gnojiva i dobro izabran rok sjetve može dati prinose koji su iznad prošlogodišnje proizvodnje, pokazali su ogledi Poljoprivredne stručne službe Sombor. U ogledima je bilo 58 sorti, prosječan prinos bio je iznad tri tone po hektaru, najprinosnija sorta dala je 3,9 tona po hektaru. To je ipak ispod genetskog potencijala za koje proizvođači ovisno od sorte navode da je od 4,5 do 5 tona hektaru.

Z. V.

U Zemunu predstavljen novi projekt ZKVH-a

Istraživanje i popis materijalne baštine

Nakon bavljenja nematerijalnom baštinom Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata započeo je novi veliki projekt: istraživanje i popis materijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Upravo o toj temi bilo je riječi na znanstvenom kolokviju ZKVH-a koji je održan u utorak, 18. veljače, u Zemunu, u dvorani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Predavač je bio stručni suradnik u Zavodu, diplomirani povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović**. On je naglasio kako materijalna baština predstavlja svjedočanstvo o kontinuitetu nekog naroda i memoriranja vlastite kulture te se može promatrati i kao identifikacijski resurs. Za izradu registra potrebno je ustanoviti kriterije kako bi se ta baština mogla identificirati, evidentirati, stručno obraditi a naposljetku i predstaviti u javnosti. Kako je naglasio, stvaranjem takve baze vidjet će se tragovi naše prisutnosti a slijedi velik i dugotrajan posao u kojem ZKVH računa na pomoć institucija, hrvatskih udruga, Katoličke Crkve i pojedinaca.

Arhitektura, kiparstvo i slikarstvo

U početnoj fazi rada na registru materijalne kulturne baštine (MKB) Hrvata u Srbiji fokus će biti na područjima arhitekture (profana, sakralna i sepulkralna te narodno graditeljstvo), kiparstva i slikarstva. I kalendar institucija hrvatske manjine u Srbiji za ovu, 2025. godinu bio je posvećen upravo ovoj temi baveći se spomenicima hrvatskih kipara na prostoru Srbije.

Kopilović je dio predavanja posvetio primjerima materijalne baštine koji se odnose na Zemun i Beograd. Ovi primjeri ne ulaze nužno u popis MKB Hrvata u Srbiji, nego služe kao ilustracija ostvarenja hrvatskih autora u Srbiji ili onih koji su od značaja za hrvatsku nacionalnu manjinu, bilo to tijekom povijesti ili u današnjici. Kada je riječ o arhitekturi, naveo je Franjevačku crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije i samostan sv. Ivana Krstitelja i crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu, kao i profane objekte u Zemunu poput kuće Mavre Bindera (arhitekt **Franjo Jenč**) ili zgrade Dječjeg doma Kraljice Marije

(arhitekt **Franjo Katinčić**). Od kiparskih ostvarenja istaknuo je djelo *Ljubav* na grobnici **Evgenija Petrovića** u Zemunu (autor **Toma Rosandić**), spomenike *Ranjenik* i *Bombaš Vanje Radauša* te poznatog **Meštrovićeva Pobjednika** na Kalemegdanu.

Potpora lokalnih zajednica

Materijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji općenito je neistražena i o njoj se premalo zna, stoga se ovakvi kolokviji, od kojih je ovo prvi u nizu, i organiziraju. Ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković podsjetila je i na ranija

istraživanja nematerijalne kulturne baštine koja su provedena u Zemunu, kada su se mjesni Hrvati uključili kao kazivači. Ona je naglasila kako je puna dvorana ljudi na kolokviju posvećenom materijalnoj baštini »znak da smo zainteresirani sačuvati ono što je nekada stvarano i predati mlađim generacijama«.

U sklopu večeri nastupio je pjevački zbor *Odjek* uz pratnju **Zorana Đorđevića** na klavijaturi.

Kolokvij je organizirao ZKVH u suradnji sa Zajednicom Hrvata Zemuna **Ilija Okrugić** uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

D. B. P.

Pjesnička večer Zvonimira Nemeta

ZAGREB – Za Valentinovo, 14. veljače, u zagrebačkoj Knjižnici *Bogdana Ogrizovića* održana je promocija knjige pjesama *Aleja ljubavi Zvonimira Nemeta*, dugoselskog pjesnika podrijetlom iz Vojvodine. U *Aleji ljubavi* pjesme su napisane u ženskom rodu. Inače, Nemetu uskoro izlazi dvadeset i treća knjiga.

Natječaj za kulturu Grada Subotice

SUBOTICA – Grad Subotica raspisao je Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata u kulturi na teritoriju Grada Subotice u 2025. godini. Natječaj se raspisuje za projekte u kulturi koji se odnose na očuvanje, unaprjeđenje i razvoj kulture i umjetnosti i suvremenog umjetničkog stvaralaštva od značaja za Grad Suboticu. Cilj natječaja je kulturni razvoj Grada Subotice stvaranjem poticajnog okruženja za unaprje-

đenje svih područja u kulturi, kao i osiguravanje uvjeta za dostupnost kulturnih sadržaja i razvoja publike. Natječaj je otvoren do 16. ožujka 2025. godine. Više informacija na: www.subotica.ls.gov.rs.

Brendiranje baštine u svrhu razvoja turizma

TAVANKUT – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira 73. znanstveni kolokvij na temu »Brendiranje baštine hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini u svrhu razvoja kulturne turističke rute« večeras (petak, 21. veljače) u Donjem Tavankutu, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame, s početkom u 18 sati.

Predavač je povjesničar **Marko Raič** s Instituta za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu.

Kroz kolokvij/radionicu identificirat će se ključni elementi hrvatske manjinske baštine u Vojvodini koji imaju potencijal za turističko brendiranje. Tematske cjeline baštine će biti: materijalna (povijesne građevine, tradicijske kuće, sakralna baština) i nematerijalna (folklor, manifestacije, gastronomska tradicija). Zatim, istražiti će se i raspraviti mogućnosti i izazovi razvoja kulturne turističke rute temeljene na tim identificiranim elementima i analizirati će se kako ruta može doprinijeti održivosti (ekonomskoj, socijalnoj, ekološkoj i kulturnoj).

Pokladni bal u Monoštoru

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* organizira *Pokladni bal pod maskama* u nedjelju, 23. veljače, u Domu kulture u Monoštoru u 19 sati. Posjetitelje će zabavljati tamburaški ansambl *Ruže*. Uz dobru zabavu, bit će organizirana i tombola.

Izložba nošnji nacionalnih manjina u ZKVH-u

SUBOTICA – U sklopu projekta »Border that unites us/Granica koja spaja« u prostorijama Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u srijedu, 26. veljače, u 12 sati bit će otvorena Izložba narodnih nošnji. Na izložbi će biti prikazane nošnje hrvatske, rusinske, rumunjske, slovačke i mađarske manjinske zajednice.

Zavod za kulturu vojvođanskih Mađara, u suradnji s Muzejom *István Türr* u Baji (Mađarska) i Učiteljskim fakultetom na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici pokrenuli su Međuregionalni (IPA) projekt »Border that unites us/Granica koja spaja«, čiji je jedan od ciljeva predstavljanje kulturne raznolikosti naše regije. Jedan od ciljeva projekta je zajednička realizacija kulturnog programa s manjinskim zavodima, naglašavajući multikulturalnost i prihvatanje kulture jedni drugih. Izložba u ZKVH-u druga je u nizu nakon što je u studenom 2024. priređena u Senti, a nastaviti će se u organizaciji ostalih manjinskih zavoda za kulturu tijekom ove godine.

Golubinačke mačkare 2025.

GOLUBINCI – HKPD *Tomislav* iz Golubinaca organizira *Golubinačke mačkare 2025.* koje počinju u subotu, 1. veljače, pokladnim jahanjem u 12 sati. Pokladni program nastavlja se u nedjelju, 2. veljače, karnevalom na ulicama Golubina, s početkom u 14 sati.

Inače, *Golubinačke mačkare* uvrštene su 2022. godine u katalog nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji koji je izradio ZKVH.

Tragovi hrvatskih kipara u Srbiji (II.)

Rosandićeви konji vrani ispred Skupštine

Rosandić je, među ostalim, izradio monumentalnu skulpturu »Igrali se konji vrani« na platou ispred Narodne skupštine u Beogradu i Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora u središtu Subotice. Bio je jedan od osnivača Umjetničke akademije u Beogradu te ujedno i njezin prvi rektor

Zajednički kalendar manjinskih hrvatskih institucija u Srbiji za 2025. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih kipara na tlu Srbije koja pripadaju segmentu javne spomeničke baštine. Svakog mjeseca u tjedniku *Hrvatska riječ* predstavljamo spomenuta djela. Ovoga puta bavimo se djelima **Tome Rosandića** – *Spomenik žrtvama fašizma i palim borcima* u Subotici te skulpturalna kompozicija *Igrali se konji vrani* postavljena u Beogradu na platou ispred Narodne skupštine Srbije.

Igrali se konji vrani u Beogradu

Jedan od najpoznatijih simbola Beograda, monumentalnu skulpturu *Igrali se konji vrani*, Rosandić je izradio 1936. godine na poziv Odbora za uređenje Skupštine. Puno ime rada je *Igrali se konji vrani, a sa njima i div junaci*. Ovaj naziv je kombinacija naslova narodne pjesme i drugog dijela kojega je dodao kipar.

Dvije velike skulpture koje prikazuju međuigru čovjeka i konja izlivena su u bronci i krasi obje strane stubišta ispred Narodne skupštine Srbije. One ostavljaju dojam iznimne energije i svojom snažnom simbolikom podsjećaju i na neke od Augustinčićevih radova koji je animalne motive često koristio za svoje monumentalne spomeničke radove. Zdanje Skupštine dovršeno je 1938. godine te su sljedeće godine skulpture konačno postavljene ispred svečanog ulaza.

Kao jedan od mogućih likovnih izvora ovoga motiva u literaturi poznatog i kao *rossbändiger* (krotitelj konja) mogu se identificirati skulpture ispred bečkog parlamenta. Naime, prilikom ukrašavanja zgrade austrijskog parla-

menta postavljene su četiri brončane skulpture krotitelja konja koje je dizajnirao austrijski kipar **Josef Lax** u razdoblju 1897. – 1900. godine. Skulpture su postavljene na dva donja kraja prilaza parlamentu te uz samu fontanu pred ulaznim dijelom. Njihova se simbolika često tumači kao alegorija suzbijanja strasti, što je važan preduvjet uspješne parlamentarne suradnje i nadilaženja različitih interesa.

Spomenik palim borcima u Subotici

Puni naziv ovoga obilježja glasi *Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora*. Rješenjem Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz 1985. godine evidentiran je kao nepokretno kulturno dobro. Dvije godine bilo je potrebno za dovršenje ovoga spomenika, gabaritima i dimenzijama najvećega u gradu Subotici. Autorstvo se u literaturi uz Tomu Rosandića dijelom pripisuje i njegovoj Majstorskoj radionici koja je djelovala od 1950. do 1954. godine. Rosandić je u njoj okupio svoje studente – **Anu Bešlić, Olgu Jančić, Savu Sandića, Antu Gržetića, Jovana Soldatovića i Ratimira Stojadinovića**.

Mjesto spomenika na današnjem Trgu žrtava fašizma u neposrednoj blizini katedrale svete Terezije Avilske bilo je zapravo predodređeno. Naime, na toj je lokaciji već tijekom okupacije smješten postament za spomenik koji bi nosio skulpturu ratara i vojnika. Po odlasku okupacijskih vlasti i završetku rata ovo je mjesto prenamijenjeno za spomenik žrtvama fašizma i poginulim borcima NOR-a iz Subotice koji će imati mauzolejski karakter. Tada su uz svečanu komemoraciju posmrtni ostaci petnaest velikana subotičkog radničkog pokreta i revolucionara položeni u kosturnicu unutar spomenika. Natječaj za prvi poslijeratni spomenik raspisan je na jugoslavenskoj razini 8. studenoga 1946. godine. Prvu nagradu dobio je prijedlog beogradskog kipara **Dragutina Spasića**, koji se u jugoslavenskoj skulpturi ne nalazi među značajnijim autorima. Od ovoga se rješenja ipak odustalo te će autorstvo za kiparske radove spomenika ipak biti povjerenjeno poznatijem i uglednom skulptoru Tomi Rosandiću. Izgradnja je trajala dvije godine, a spomenik je svečano otkriven 30. listopada 1952. godine. Narednih desetljeća spomenik je prošao nekoliko sanacija i restauracija, prvo 1985. te zatim 2009. i 2010. godine.

Kompoziciju spomenika određuju tri osnovna dijela – postament, grobnica i pristupni plato. Postament, kao nosač skulpturalnih dijelova spomenika, izgrađen je s jezgrom od natur betona te je djelomice ozidan opekam, s kamenom oblogom od vapnenca. Na južnoj, frontalnoj strani postavljen je brončani reljefni friz. Na vrhu zida postavljena je brončana figura u središnjoj osi. Sjeverna strana zida ima funkciju ulaza u grobnicu sa središnje postavljеним portalom u vidu brončanih vratnica. Ova vrata flankiraju brončane ploče s imenima palih boraca i žrtava fašizma te natpisom 1941 – 1945 koje je 1969. godine izradio **Peter Černe**, kipar iz Slovenije. Zid na obje strane završava bočnim pilonima, nešto nižim u odnosu na srednji dio spomenika, koji se kaskadno spušta prema bočnim stranama. Pristupni plato sastoji se od dvije razine. Prvu, nešto nižu, čine tri stepenice dok je druga razina ujedno i vanjski omotač grobnice. Ona broji

osam stepenica i vodi do polukružnoga platoa i pristupa reljefnom frizu. Brončani reljef donosi scenu gotovo klasicizirajuće naravi, simboličkog prikaza borbe dobra i zla, sa središnjim likom koji držeći mač vizualno dominira i razdjeljuje suprotstavljene strane. Skulptura na vrhu postamenta dominira spomenikom i predstavlja njegov vizualni vrhunac. Lovorov vijenac kojega djevojka ili mati postavlja na glavu palog junaka podsjeća na tradicionalnu temu često korištenu u podžanru odavanja počasti, tj. pijeteta poginulim vojnicima.

Od Splita do Beograda

Toma Rosandić (Split, 22. 1. 1878. – Split, 1. 3. 1958.) rođen je kao **Tomaso Vincenzo**. Prve osnove klesarskog zanata Rosandić je dobio od svoga oca, u splitskoj realci pohađao je školu crtanja te nakon usavršavanja u radionici **Pavla Bilinića** u Splitu (1900. – 1903.) odlazi u Rim, Firencu i Veneciju (1903. – 1905.). Od 1905. do 1908. Rosandić ponovno boravi u Splitu gdje sudjeluje na *Prvoj dalmatinskoj umjetničkoj izložbi* 1908. godine. Iste godine uslijedio je **Meštrovićev** poziv Rosandiću da dođe u Beč 1908., gdje će tijekom nekoliko mjeseci ostvariti velik umjetnički napredak. Međutim, nije primljen na likovnu akademiju zbog svojega već izgrađenog kiparskog rukopisa. Godine 1910. boravi i izlaže u Zagrebu na najvažnijoj izložbi toga vremena *Nejunačkom vremenu u prkos*, koju je priredilo udruženje *Medulić*, čiji je Rosandić bio član. Desetak izloženih radova imalo je dobru reakciju kritičara u objavljenim osvrtima. Grad Zagreb mu iste godine povjerava izradu poprsja Ruđeru Boškoviću za park ispred palače Akademije JAZU-a (danas HAZU) na Strossmayerovu trgu, kao i izradu portreta kazališnog glumca **Andrije Fijana**. Iste, 1910. godine, Rosandić modelira i izrazito dojmljiv niz *Glave Turaka*. Ove skulpture, skupa s Meštrovićevim skulpturama *Kosovskoga ciklusa* kojem su pripadale, na Svjetskoj izložbi u Rimu 1911. godine izložene su u paviljonu Kraljevine Srbije nakon čega Rosandić osvaja naklonost publike i stručne javnosti. Tijekom 1912. i 1913. Rosandić

boravi u Beogradu, odakle se zajedno sa srpskom vojskom povlači preko albanskih planina u Prvom svjetskom ratu. Strahote rata inspirirale su ga za stvaranje remek-djela *Ecce homo* i *Glava Krista* koja su vrhunac njegova opusa. Nakon rata Rosandić se vraća u Beograd gdje od 1922. predaje na Umjetničkoj školi. Izlagao je u brojnim europskim galerijama, sudjelovao je na grupnim izložbama i priređivao samostalne izložbe među kojima se izdvajaju one u Rotterdamu 1931. te u Amsterdamu i Briselu 1933. godine. Toma Rosandić bio je jedan od osnivača Umjetničke akademije u Beogradu koja je otvorena 1937. godine te je bio njen prvi rektor. Članom Srpske akademije nauka i umetnosti postaje 1946. godine, a od 1948. je redoviti član Odeljenja likovnih i muzičkih umetnosti.

Toma Rosandić je u beogradskom naselju Senjak živio od 1929. do 1954. godine sa suprugom **Marijom Marom Rosandić** (rođ. **Bogdanović**), podrijetlom iz Rume, prvom srpskom školovanom fotografkinjom. Nakon njene smrti Toma Rosandić vraća se u rodni Split gdje je preminuo 1958. godine. Svoju kuću u Beogradu prethodno je poklonio gradu te je u njoj 1963. godine otvoren Memorijalni muzej Tome Rosandića. Osim kuće s ateljeom, Rosandić je gradu Beogradu poklonio veliki broj umjetničkih radova, kao i predmete primijenjene umjetnosti, osobne dokumente i kiparski pribor. Neka od njegovih najpoznatijih ostvarenja koja se ovdje čuvaju su *Ecce Homo*, *Mladost*, *Autoportret*, potom djela religijskog karaktera *Raspeće*, *Uskrsnuće*, *Arkandeo Mihael* kao i predmeti primijenjene umjetnosti (kalež, kadionica i škropionica) koje je umjetnik izradio u okviru priprema za Mauzolej *Petrinović* na Braču.

Njegovi raniji radovi predstavljaju kombinaciju akademskog realizma i secesijsko-simboličkih utjecaja (*Ležeći ženski akt*, 1906.). Na nekim se kipovima iz toga razdoblja mogu vidjeti utjecaji tadašnjih novih strujanja, npr. Meštrovićev monumentalizam (*Glava Turčina*, 1910.) i utjecaj ekspresionizma **Wilhelma Lehmbrucka**, posebno u djelima s biblijskom tematikom (*Asket*, 1916.). U oblikovanju napetih ljudskih tijela koristio je izrazito modelirane oble forme (*Harfist*, 1929.; *Ratnik na umoru*, 1935.), a kod portreta i portretnih poprsja glatku fakturu i fino psihološko nijansiranje. Svakako njegovo najreprezentativnije djelo je zaokruženi opus tijekom rada na mauzoleju obitelji **Petrinović** (1924. – 1927.) koji se nalazi u Supetru na Braču. Rosandić je autorski potpisao idejni projekt arhitekture, zatim izradio kipove i reljefe te ukrasne elemente. Pjesnik **Jovan Dučić** inicirao je 1934. godine podizanje spomenika Njegošu u Trebinju. Inicijativu

je podržao kralj **Aleksandar** te je Rosandić angažiran za izradu prvog spomenika u slavu crnogorskog pjesnika i državnika. Rosandić je sljedeće, 1935. godine izradio i skulpturu *Ratnik na umoru* koja se nalazi u Kalemegdanskom parku, a čiji se original danas čuva u beogradskom Narodnom muzeju. Nakon Drugoga svjetskog rata Rosandić izrađuje spomenik *Ivo Lola Ribar* u Đakovu 1952. te *Spomenik žrtvama fašizma* u Subotici koji je dovršen iste godine. Rosandić se u svom umjetničkom radu bavio istraživanjem odnosa figure i prostora, radio je na složenim kompozicijama, ali i na pojedinačnim bistama i

reljefima. Izrađivao je djela profanog i religijskog karaktera te predmete primijenjene umjetnosti pri tome koristeći različite vrste materijala – kamen, broncu, drvo, bakar i srebro.

Rosandić je u Srbiji ostvario i nekoliko djela sepulkralne skulpture. Tu se ubrajaju spomen-obilježja na Novom groblju u Beogradu. Autor je skulpture *Svirač na harfi* na grobu njegove supruge **Marije**, potom poprsja na grobu **Milorada Draškovića**, skulpture *Andeo* i dječjeg poprsja na grobnici **Stevana Veljovića**, kao i reljefa u kamenu *Hristos* na grobu braće **Milutinović**. Njegovi brojni radovi se, osim u Memorijalnom muzeju Tome Rosandića, čuvaju u Narodnom muzeju Srbije, Muzeju grada Beograda i Muzeju savremene umetnosti. U fundusu Narodnog muzeja nalaze se radovi *Glave Turaka* (1910.), poprsje **Stevana Todorovića** (1923.) i *Bacač kamena* (1935.). *Glava Krista* (1915.) nalazi se u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu, a još jedno poprsje pod nazivom *Isus Krist* nalazi se u Muzeju grada Beograda. Rosandić je autor i spomen-poprsja pjesniku Milanu Rakiću iz 1939. godine koje je smješteno na platou ispred Biblioteke grada Beograda.

Branimir Kopilović / Foto: Milan Obradović (Beta), Nada Sudarević (*Hrvatska riječ*)

Sastanak u Petrovaradinu

Dom bana Jelačića uskoro u novom ruhu

U sklopu posjeta hrvatskim udrugama, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Marinko Katić** posjetio je u utorak, 18. veljače Zakladu *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* i upravu HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina, objavio je HNV.

Kako se navodi, osim razgovora o planovima za tekuću godinu te izazovima i problemima s kojima se ove udruge susreću, tema sastanka bila je i dinamika završetka rodne kuće bana Jelačića, koja se obnavlja u sklopu kapitalnog projekta »sedam malih matica«.

»Potrebno je da više razgovaramo, da više slušamo jedni druge i, na koncu, da više vjerujemo jedni drugima. Vi ste nam vjerovali sve ove godine da će kuća biti gotova, dok mnogi nisu, a sada je došlo vrijeme da je završimo. Kuća bana Jelačića bit će prva koja će se raditi u sklopu sedam matica«, poručio je Marinko Katić.

U sklopu posjeta udrugama, predsjednik IO HNV-a Marinko Katić je ranije boravio u Šidu, Tavankutu, Somboru i Rumi a sastao se i s predstavnicima nekoliko udruga u Subotici.

H. R.

Radionica u Vajskoj

Tradicionalna šokačka svinjokolja

U dvorištu *Šokačke kuće* u Vajskoj, u subotu, 15. veljače, priređena je tradicionalna šokačka svinjokolja. Istodobno je u kući održana radionica na temu nekadašnjeg značaja svinjokolje. Na radionici su sudjelovali predstavnici četiriju udruga čiji je projekt dobio potporu na natječaju Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za pomirenje, regionalnu suradnju i društvenu stabilnost. Predsjednik udruženja za očuvanje kulture, tradicije i umjetnosti Selenča **Jozef Gašparovski** govorio je o sadržajima predstojećih radionica u okviru projekta. Radionica u Vajskoj bila je prva, a o temi svinjokolje govorio je predsjednik HKU-a **Antun Sorgg Krunoslav Šimunović**. On je, između ostalog, istaknuo važnost svinjokolje nekada, kada nije bilo zamrzivača, kako se nekada od svinje moglo gotovo sve iskoristiti. Meso se obrađivalo, mljelo, sušilo da bi se moglo koristiti tijekom cijele godine, od dlaka su se pravile četke, a od masti sapun. Godina je bila duga, posao na selu je bio težak i naporan, zato se meso moralo dobro obraditi kako bi se moglo čuvati tijekom dugih ljetnih dana. Dan svinjokolje bio je jako bitan za domaćinstvo, obitelj je bila na okupu, došli su pomoći

i susjedi, a navečer kada bi se družili na večeri, u posjet su dolazile »tute« – muškarci i žene obučeni u maškare i zbijali razne šale.

Žene su baš kao nekada u kuhinji peklye *đigericu* i nezaobilazne krafne. Poslije radionice uslijedio je ručak.

A. Š.

Zimski oratorij u Monoštoru održan je od 15. do 17. veljače, a okupio je oko 40 djece koja su ova tri dana provela u zajedništvu, igri, duhovnosti... Ovo je četvrta godina kako se *Zimski oratorij* održava i u Monoštoru, a kako najavljuju organizatori – *Subotički oratorij* bit će i *Ljetni oratorij*.

Kako je već ustaljena praksa, sudionici oratorija prvoga dana podijelili su se u skupine. Ovoga puta bilo je dvije starije i dvije mlađe ekipe, a kapetani su uglavnom bili animatori iz Subotice, dok su potkapetani bili iz Monoštora. Osim glazbene radionice, kreativne, sportske..., bilo

je tu i plesa, igara i zabave, a animatori su im pripremili skečeve, koji su predstavljali snove don Bosca o kojima su naknadno razgovarali u radu u skupinama. Nedjelju su započeli nakon svete mise i ručka, a u ponedjeljak su imali aktivnosti kao i prethodnih dana. Oratorij je završen svetom misom u mjesnoj crkvi sv. Petra i Pavla.

Ono što je novina kod ovogodišnjeg oratorija jest da oratorij u Monoštoru ima vlastite animatore, koji će u narednom periodu moći i samostalno raditi s djecom.

»Na naše animatore jako smo ponosni, jer to pokazuje i da je oratorij u Monoštoru sazrio. Ovo je četvrti *Zimski oratorij* i oni koji su dolazili ranijih godina, a sada su već u

srednjoj školi, prihvatili su se usavršavati i raditi s novim generacijama djece. U Subotici je to već dobro poznato da djeca kada dođu do srednje škole postaju animatori. Tako je sada i u Monoštoru, jer imamo 13-14 srednjoškolaca, koji su, istina periodično, odrastali uz oratorij, ali su aktivni i žele raditi. Za ovaj *Zimski oratorij* imali smo pripremni sastanak na kom smo dogovorili pravila, odgovornosti, ponašanje u određenim situacijama i što i kako će se raditi. Jasno je da smo i mi stariji tu kao potpora, ali smo željeli dati im priliku da rade sami, da se oprobaju, da stječu navike. Ponosna sam na to i što ima mladih koji to žele raditi. Nije da nema mladih i djece u Monoštoru, samo im treba dati priliku. Uz animatore iz Monoštora bili su tu i animatori iz Subotice, njih osam koji su svojim primjerom pokazivali kako pristupiti i raditi s djecom«, priča **Nataša Francuz**, koja je jedna od prvih animatora u Subotici, a posljednjih godina i u Monoštoru.

Po riječima Francuz, na ovogodišnjem oratoriju su u najvećem broju sudjelovala djeca nižih razreda, a ona se prisjeća svojih početaka.

»Kada se **Vedrana Cvijin** vratila iz Zagreba, pozvala nas je i upoznala sa svime i nekako je logično bilo da mi, tada studentice Učiteljskog fakulteta, radimo s djecom, jer to volimo. Tako sam od prvoga dana u oratoriju, a sada mi je drago da to imamo i u Monoštoru i da su to prepoznali i drugi. Mi smo tu uvijek i bit ćemo podrška mladima, ali njima trebamo ovo predati i na njima je da oni to prepoznaju i održavaju«, priča Francuz.

Održavanje *Zimskog oratorija* u Monoštoru je uz *Subotički oratorij* pomogla i mjesna udruga KUDH-a *Bodrog*, a sve se održavalo u crkvi sv. Petra i Pavla, te u Domu kulture u Monoštoru. Dio animatora iz Monoštora je ove godine prvi puta išao i na put s mladima *Subotičkog oratorija*, konkretno na hodočašće u Rim i to im je bila dodatna motivacija za razmjenu iskustava i učvršćivanje u zajedništvu.

Ž. V.

Subotička biskupija odlikovana Sretenjskim ordenom

U povodu Sretenja – Dana državno-
sti Srbije, Subotička biskupija odlikovana je 16. veljače Sretenjskim ordenom prvog stepena »za doprinos razvoju duhovnog života katoličkih vjernika u Republici Srbiji, međuvjerskog i međuetničkog sklada«. Orden je primio subotički biskup mons. **Franjo Fazekas**.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** uručio je ovim povodom 87 odlikovanja zaslužnim pojedincima i institucijama.

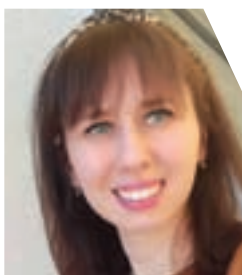
Molitva za obitelji kod franjevaca

U subotu, 1. ožujka, u kapeli Crne Gospe Subotičke kod franjevaca u Subotici obilježiti će se godinu dana od početka zajedničke molitve za obitelji. Naime, prije godinu dana, prve subote u ožujku započelo je okupljanje vjernika koji su ujedinjeni u molitvi za obitelji. Osim za obitelji, na ovim susretima moli se i za slogu, za mir i blagoslov, za djecu i mlade da prihvate Krista za Spasitelja, da žive u vjeri u kojoj su kršteni. Također, kako je podsjetio fra **Ivan Miklenić**, moli se i za mlade da nađu pravu osobu za život, da se ohrabre stupiti u brak, primati potomstvo, kao i za ljude da imaju posao i da mogu od njega živjeti. Moli se i za bake i djedove, da budu čvrstoća, veza nastavka života i prenošenja vjere.

Okupljanja su svake prve subote u mjesecu u 17 sati.

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje 17. ožujka i traje do 21. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati. Svi koji namjeravaju sudjelovati trebaju se prijaviti u župnom uredu na istoj adresi.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Razlika između zemaljskog i nebeskog

Čovjekovo tijelo je propadljivo, ali to ne znači da cijeli čovjek propada, jer je stvoren na sliku Božju, darovana mu je besmrtna duša. Ipak, po prvom čovjeku, Adamu, grijeh ulazi u svijet, a s njim i smrt. Tako čovjekovo tijelo umire i vraća se u prah zemaljski, od kojega je stvoreno, a što će biti s dušom ovisi o njegovom opredjeljenju za ovoga života. Dakle, kao što se brine oko svoga tijela i nastoji činiti ono što tijelu godi i produžava njegov vijek tako čovjek svojim načinom života i svojim izborima treba voditi brigu i o svojoj duši, jer mu vječnost od toga ovisi, od onoga trenutka kada tijelu dođe kraj. Ali, uvijek je opasnost da propadljivo tijelo stavimo ispred vječne duše, da naslijede grješnog Adama stavimo ispred naslijeda nebeskog Krista.

Adam i Krist

Pavao piše Korinćanima: »Prvi je čovjek od zemlje, zemljan; drugi čovjek – s neba. Kakav je zemljani takvi su i zemljani, a kakav je nebeski takvi su i nebeski« (1Kor 15,47-48). Prvi čovjek, Adam sačinjen je od praha zemaljskog, jednostavno rečeno od zemlje. Zemlja je njegovo porijeklo. Suprotnost starom Adamu je novi, a to je Krist. Njegovo porijeklo je nebo. Adam je kao model za sve one koji dolaze nakon njega. Kakva je njegova priroda, takva je i njihova. To uključuje čitav ljudski rod, tako da su svi ljudi zemljani. No, nasuprot njima stoji onaj koji je nebeski, Gospodin koji je došao s neba, koji također ima svoje koji su nebeski. Pavao ne želi reći da nisu svi ljudi zemljani. Svi imamo tijelo sačinjeno od praha zemaljskog, koje je samim tim propadljivo, kao i sve druge zemaljske stvari. Ali, kršćani su, zahvaljujući svom odnosu s Kristom, istovremeno i nebeski. Posljedice toga ne zahvaćaju samo ovozemaljski život, nego se protežu

još i više na život koji dolazi poslije. Kristov narod će tada biti poput njega. Njegovo uskrsnuće pokazuje nam kakav će biti život vjernika u novom svijetu, u koji će ući svojim uskrsnućem.

Nema srednjeg puta

U prvim vremenima kršćani su bez dvojbe prijanjali uz Krista i svojim životom svjedočili svoju vjeru. Moderni vjernici sve manje su takvi. Ali da bi kršćani bili nebeski poput Krista, njihov život mora biti istinski odraz vjere u kojoj su kršteni i koju ispovijedaju. Posljednjih desetljeća u svijetu raste broj nominalnih kršćana, kao i onih koji prakticiraju kršćanstvo, ali selektivno pristupaju Kristovu nauku iz različitih razloga. U vrijeme kada je Pavao pisao poslanicu Korinćanima bilo je isto tako teško nasljedovati Krista, odbaciti starog sebe i prigrliti promjene na koje Gospodin poziva. I tada su kršćani etiketirani kao čudni, konzervativni, drukčiji. Ali, tada nisu bili samo od društva odbačeni, već progonjeni, zatvarani, mučeni i ubijani zbog svoje vjere. Ipak, oni su birali ostati nebeski, ostati vjerni Kristu, jer su čvrsto vjerovali u uskrsnuće i da je to nagrada za njihovu ustrajnost i vjernost Gospodinu. Oni su o uskrsnuću razmišljali često i oko te vjere oblikovali ovozemaljski život.

Danas kao da blijedi misao o uskrsnuću, kao da onaj tko se smatra vjernikom zaboravlja vjerovati u temeljnu istinu svoje vjere. Želi biti Kristov i nebeski, ali se istovremeno želi suobličiti svijetu, a na taj način ostaje zemaljski. Ne može se ići nekim srednjim putem, biti i Kristov i zemaljski, ne može se od prilike do prilike pripadati Kristu. Vjera je temeljno opredjeljenje za Boga, u svakoj situaciji, na svakom mjestu, uvijek. Po njoj postajemo slični svome Gospodinu, na što smo pozvani.

Hermina Mihalić iz Gibarca

Ormar pun nošnje

»U vrijeme dok sam bila predsjednica odjela Šokice, napravili smo nošnju po uzoru na gibaračku. Ta je nošnja ista kao u Bapskoj, Iloku, Tovarniku i Ilači i razlikuje se samo po detaljima«, kaže Hermina Mihalić

Hermina Mihalić, rođena Hajduković (Strikano-va), rođena je u Gibarcu. S ponosom kaže da nosi ime po svojoj baki, tatinoj majci, koja je mlađa umrla. Kao dijete naučila je vesti i heklati, a kao svoj najveći ponos izdvaja izradu gibaračke nošnje. S ljubavlju čuva bakine rukotvorine, no i danas se u slobodno vrijeme bavi izradom ručnih radova jer joj, kako kaže, očuvanje tradicije i običaja puno znači što je i pokazala dok je bila predsjednica odjela Šokice koji je djelovao u okviru HKPD-a Šid iz Šida.

U svom ormaru Hermina Mihalić čuva brojne ručne radove i sačuvane dijelove gibaračke nošnje, vezene ručnike, kao i nošnje koje je izradila za svoje unuke. Prve radove izradila je još kao dijete uz pomoć bake i majke koje su joj usadile ljubav prema ručnom radu i očuvanju tradicije.

»U ručni rad zaljubila sam se kao dijete i često sam vezla u slobodno vrijeme. Mlade cure iz Gibarca prvo su učile vez, a zatim plesti i šlingati pa su se odlučile za ono za što su bile najnadarenije. Učila sam u hodu i vremenom su mi sve tehnike izrade postale najdraže. Moja generacija nije svakodnevno nosila narodnu nošnju osim kada smo plesali u folklornoj skupini, ali nešto starije djevojke jesu. Posljednja djevojka u Gibarcu za koju se sjećam da je često oblačila narodnu nošnju je **Marija Salanski**. Svečana nošnja sastojala se od *vezenke* (tri do četiri uštrkane skute ispod nje), a šlingani rad se obavezno morao vidjeti ispod skuta. Djevojke su nosile dukate po kojima se moglo prepoznati koliko je cura bogata. Udane žene oblačile su svilenu nošnju, a muškarci bijele košulje i hlače, tkanice oko struka, crni prsluk i šešir. Bilo je lijepo i svečano vidjeti mještane Gibarca nekada kada su se na velike blagdane oblačili u svečano ruho. Svečano je bilo na blagdan Sv. Vinka, Marindan, poklade i naš kirbaj na blagdan Svetog Ivana Nepomuka koji se u Gibarcu obilježava 16. svibnja. Sve su to lijepe uspomene duboko urezane u moje sjećanje koje su me potakle da nastavim čuvati te običaje i ručnim radom i prenositi ih na nove generacije«, kaže Hermina.

Pokretanjem sekcija prilikom osnivanja HKD-a Šid 2010. godine započela je izrada narodnih nošnji. Veliki doprinos u tome u tehničkom i organizacijskom smislu oko izrade nošnji dali su **Jelka Ćurčić, Manda Bošnjaković, Marija Pavlović Vulić i Josip Pavlović**. Vrijedne

ruke baka, snaša i članica udruge iz Šida, Sota i Gibarca uspjele su za nekoliko mjeseci izraditi muške i ženske narodne nošnje. Kreativna sekcija veza, zlatoveza i izrade narodnih nošnji službeno je počela raditi 17. veljače 2011. godine na inicijativu **Marije Martinović** iz Gibarca. Nekoliko žena iz Šida, Sota i Gibarca darovale su dijelove nošnje šidskoj udruzi. Članovi sekcije Šokice, čija je predsjednica bila Hermina, sudjelovale su u izradi pojedinih dijelova bogate šokačke nošnje.

»U vrijeme dok sam bila predsjednica odjela Šokice napravili smo nošnju po uzoru na gibaračku. Ta je nošnja ista kao u Bapskoj, Iloku, Tovarniku i Ilači i razlikuje se samo po detaljima. Okupljale smo se u udruzi ili jedni kod drugih gdje smo vezle i izrađivale dijelove narodne nošnje. Bilo mi je zadovoljstvo što svojim radom mogu pridonijeti radu novoosnovanog Društva. Također, oblačile smo naše djevojke i momke na brojnim nastupima u

Srbiji i Hrvatskoj. O detaljima izrade nošnje i odijevanja naših djevojaka obučavala nas je Marica Martinović, također rođena Gibarčanka. Ona je u tome odigrala najveću ulogu, a mi smo puno toga naučile od nje», kaže Hermina.

O njihovom doprinosu očuvanju hrvatske tradicije govore brojna sudjelovanja na različitim manifestacijama: tradicionalnoj manifestaciji narodnog izvornog češljanja mladenki i oglašnja u regiji Podunavlja u Baču, etno dani na kojima su izlagale narodnu nošnju, ručne radove, slike i predmete izrađene u tehnici zlatoveza te tradicionalna jela. Stjecajem okolnosti Hermina se prije nekoliko

godina preselila u Srijemske Karlovce. No, i tamo je nastavila biti aktivna.

»Izrađujem predmete sa zlatovezom i uglavnom pletem za svoje potrebe. Ručni rad me oduvijek opuštao i volim to raditi. Ovdje sam se uklopila među divne ljude. Redovito se sastajemo u našoj župi gdje se družimo, obilježavamo blagdane, a trenutno se pripremamo za predstojeće *mačkare*. Srcem sam vezana za svoje rodno mjesto i očuvanje običaja i tradicije. Ovdje gdje sada živim također želim sačuvati uspomene i dati svoj doprinos da se običaji ne zaborave«, kaže na kraju razgovora naša sugovornica.

S. D.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovnog objekta s wellness centrom katnosti P+1+Pk na k. p. br. 868/1 i 868/2 K. O. Palić na Paliću (naručitelj projekta – Julijana Mikić, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od

28. veljače do 6. ožujka 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.rs.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 28. veljače do 6. ožujka 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Udžbenika nema, kadrovi neizvjesni

**Entuzijazam s malo pokrića. Ni matična ni domicil-
na država nisu odgovorile očekivanjima**

Hrvati koji žive u SCG zajednici, dojučerašnjoj Jugoslaviji, prvi puta su tek Zakonom o zaštiti sloboda i prava nacionalnih manjina, usvojenim u veljači 2002. godine, dobili prostor realizirati jedno od svojih temeljnih prava kao manjinska zajednica, a koje se tiče obrazovanja na materinskom jeziku. S jeseni iste godine formirana su i prva odjeljenja, te je ovo pravo dobilo i svoju praktičnu potvrdu, moglo bi se reći nakon više desetljeća ne baš uspješnih pokušaja, traženja i inzistiranja da se dođe do hrvatskih škola. Iako se u oblasti kulture i naklade hrvatska zajednica uspjela izboriti za pojedine institucije, obrazovanje je desetljećima ostajalo slaba točka u brizi za nacionalni identitet. Poznato je da su samo nakratko, tijekom pedesetih, postojala odjeljenja na hrvatskom jeziku u srednjim školama. Kraj dvadesetog stoljeća obilježen je još većim beznađem u tom pogledu, iako su iz same subotičke općine upućivani konkretni zahtjevi tadašnjem Ministarstvu prosvjete za organiziranjem nastave na hrvatskom. Odgovora na to nije bilo. Inicijative su ponovo oživjele nakon listopada 2000. godine kada su se stvorili i realni uvjeti za konačan korak naprijed. Stvaranjem zakonskoga okvira u subotičkoj općini je, dakle, početkom ove školske godine formirano nekoliko odjeljenja prvih razreda – u Subotici, Tavankutu, Đurđinu i Maloj Bosni. (Vesela Laloš)

Bela Tonković, predsjednik DSHV-a

**Formiranje Hrvatskog nacionalnog vijeća desilo se
uz potrese koji su nam dobro poznati. Kakva će biti
dalja uloga i strategija DSHV-a u radu HNV-a?**

...

Mi smatramo da je HNV vrlo ozbiljna institucija hrvatskog naroda i da njegov statut mora biti osnova za nadziranje postojećih, kao i eventualnih budućih razmišljanja, na područjima za koja je vijeće nadležno. To su: službena uporaba jezika, kultura, prosvjeta i mediji.

Imao sam čast da od prvog dana budem član ekipe koja je radila na prijedlogu *Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih i etničkih zajednica* i od samog početka je postojao konsenzus da nacionalna vijeća nisu krovne organizacije i da neće nadomjestiti postojeće organizacije – ni kulturne, ni sportske, pa niti političke stranke. Drugo, taj zakon definira nadležnost i položaj nacionalnih vijeća u pravnom sustavu SRJ, odnosno sadašnje državne zajednice Srbije i Crne Gore. Smatram da osno-

va za dugoročan rad HNV-a treba biti temeljena takvim statutom koji će uzeti u obzir demokratske tekovine naših prostora i ugraditi ih u sebe. Jedna od osnovnih stvari je da se takvi dokumenti zajednički rade, da se usvajaju s najmanje dvije trećine članova nacionalnog vijeća, te da to treba biti dugoročna osnova za izgradnju institucija hrvatskog naroda na područjima njegove nadležnosti. (Nikola Perušić)

Zvonik zvoniti stoti put

Katolički list «Zvonik» osnovali su svećenici Hrvati Subotičke biskupije 19. rujna 1994. godine u Baču, u sjeni zvonika franjevačke crkve iz 13. stoljeća, te je tako mjesecnik dobio ime po najstarijem zvoniku u našoj biskupiji. Formalni izdavač je, danas, župni ured sv. Roka u Subotici, dok bi stvarni bio Izdavački odjel katoličkog in-

stituta za kulturu, povijest i duhovnost «Ivan Antunović». Dužnost glavnog i odgovornog urednika povjerena je vlč. *Andriji Anišiću*, župniku subotičke župe sv. Roka.

**Kao vršitelj dužnosti glavnog i odgovornog ured-
nika najpozvaniji ste govoriti o koncepciji lista koji
upravo slavi 100. broj. Koliko se ona mijenjala u od-
nosu na sami početak?**

Koncepcija se mijenjala samo u našim nastojanjima da obogatimo list. Kako je stizalo previše materijala uslijedilo je logično proširenje od početnih šesnaest do današnjih trideset i šest stranica, na kojima su ustanovljene i nove rubrike uz bok onih startnih. Naša težnja od samog početka je bila stvoriti formativno-informativni list, koji se pojavio u teškim vremenima kada je bilo gotovo nemoguće doći do crkvene literature na hrvatskom jeziku; nije bilo nikakvog tiska iz Hrvatske, pa smo željeli našim izdajem premostiti jaz koji je nastao... (Dražen Prčić)

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4528, F: +381 21 557 074; 456 986
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE
objavljuje
OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini za 2025. godinu.

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje od 12. 2. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijave istječe 14. 3. 2025. godine.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4528, F: +381 21 557 074; 456 986
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE
objavljuje
OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture – nabava opreme za ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju AP Vojvodine za 2025. godinu.

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje od 12. 2. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijave istječe 14. 3. 2025. godine.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4528, F: +381 21 557 074; 456 986
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE
objavljuje
OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata kojima se promovira i unaprjeđuje sigurnost učenika u osnovnim i srednjim školama na teritoriju AP Vojvodine u 2025. godini.

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje od 12. 2. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijave istječe 14. 3. 2025. godine.

Održan 20. *Hrckov maskenbal*

Jubilarni – 20. *Hrckov maskenbal* održan je 13. veljače u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Na njemu je sudjelovalo oko 150 djece, učenika nižih razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku i starije skupine vrtićanaca.

Sudjelovali su učenici osnovnih škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* iz Subotice i Male Bosne, OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta, OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina, te

djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Marija Petković – Biser* iz Subotice, *Petar Pan* iz Tavankuta i vrtić pri đurđinskoj osnovnoj školi.

Kao i prethodnih godina dodijeljene su tri pojedinačne nagrade za najkreativniju masku, jedna skupna i jedna u kategoriji odraslih, a *Hrcko*, koji se pojavio u novom ruhu, i ovoga puta je nagradio svu djecu za kreativnost i sudjelovanje.

Dan škole *Matko Vuković*

Osnovna škola *Matko Vuković* iz Subotice obilježila je prigodnim programom, koji su osmislili nastavnici i učenici, Dan škole. Tako je 14. veljače za učenike ove škole bio nenastavni dan.

Matko Vuković je jedna od pet osnovnih škola u kojoj se odvija cjelovita nastava na hrvatskom jeziku, i to već pune 23 godine. Tijekom programa smjenjivale su se pjesme, igre, stihovi, a uz to priredba

je bila i humanitarnog karaktera. Bila je ovo ujedno prilika da se prikupljena sredstva za pomoć **Leu Miliću** iz ostalih subotičkih osnovnih škola, predaju školi *Matko Vuković* koju pohađa Leo, i time simbolično obilježi kraj uspješne akcije. Budući da su sredstva za liječenje Lea prikupljena, najavljeno je da će ista biti preusmjerena za drugo dijete.

Škola *Matko Vuković* je osnovana prije 154 godine, a nastava se tijekom svih ovih godina izvodila na različitim jezicima, pa je tako i priredbu obilježila višejezičnost.

Dan škole u Tavankutu

Osnovna škola *Matija Gubec* iz Tavankuta proslavila je 14. veljače u Domu kulture Dan škole. Tom prilikom obilježena je i završnica druge mobilnosti projekta *Erasmus+* u kojem, osim njihove škole sudjeluju i škole iz Španjolske, Portugala, Rumunjske i Sjeverne Makedonije.

Program je započeo pjesmom *Tavankutu, moje selo malo*, koju je izveo zbor pod vodstvom nastavnika **Bele Anišića**. **Vedran Tikvicki** i **Sanela Sabo** izveli su pjesmu na rumunjskom jeziku, a zatim je zbor otpjevao po jednu španjolsku, portugalsku i makedonsku kompoziciju, što je goste oduševilo.

Kako je ovaj međunarodni projekt posvećen debatama, tom prilikom su najboljim timovima i najboljim pojedincima debaterima uručene diplome, a zatim su svim sudionicima dodijeljeni certifikati.

Nakon priredbe gosti i domaćini prisustvovali su proslavi Dana zaljubljenih u dvorani za tjelesno.

Uz obostrane suze zbog rastanka, ali i oduševljenja što neki od njih prvi puta uživo vide snijeg, ispratili su goste u nadi da će boravak u Tavankutu još dugo pamтити.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunka, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta Po+P+5+Ps na k. p. br. 7370, 7371, 7372 i 7373 K. O. Donji grad, Ulica Matije Gupca u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije
(naručitelj projekta – SKYLINE CONSTRUCTIONS, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 28. veljače do 6. ožujka 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je KUBARCH d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 28. veljače do 6. ožujka 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 25. 2. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Stručnjaci preporučuju

Da je sreće, pa sve po spisku

Postoje dani kada su mi želje prazne i šuplje, i u tim trenucima inspiraciju pronalazim u čitanju članaka koji stvaraju različite liste. Kada se radi o putovanjima, tu su liste destinacija s top 5 najboljih kuhinja na svijetu, ili možda top 10 retro gradova za posjetiti, ili najpopularniji stadioni, koncertne destinacije, ili, kao što planiram danas, top 5 najatraktivnijih destinacija koje su najpoželjnije za posjetiti u 2025. godini. Pa da vidimo što kažu.

Gradovi koji su se našli na vodećim mjestima ovog istraživanja su oni koji nude kombinaciju kulture, hrane, zabave i prirodnih ljepota, a rezultati se temelje na izjavama 18.500 ljudi diljem svijeta. Na temelju njihovih iskustava i ocjena stručnjaka sa sajta *Timeout.com*, pet najpoželjnijih gradova za posjetiti u 2025. godini su Kejptaun, Bangkok, New York, Melbourne i London. Svaki od ovih gradova nudi jedinstvena iskustva i raznovrsne aktivnosti, pa su zasluženo zauzeli vrh liste.

Kejptaun je zasluženo zauzeo prvo mjesto kao najatraktivniji grad za posjetu u 2025. godini. Ovaj grad nije samo jedno od najljepših mjesta na svijetu, već i jedno od najuzbudljivijih za istraživanje. Nudi jedinstvene prirodne ljepote, poput Planine Stola, koja ima prekrasan panoramski pogled na grad, i Kapski rt, koji je dom za jedinstvene biljke i životinje. Ipak, ono što Kejptaun čini zaista posebnim jest njegova blizina prirodnim čudima, poput kolonija afričkih pingvina na plaži Boulders, koje su savršen način da se doživi ovaj grad. Osim prirodnih ljepota, Kejptaun je poznat po vrhunskim vinima i eklektičnom noćnom životu.

Na drugom mjestu nalazi se Bangkok, glavni grad Tajlanda, koji je stekao reputaciju jednog od najprijateljskijih gradova na svijetu. Ljubaznost i srdačnost stanovnika samo su jedan od razloga zbog kojih je Bangkok toliko voljen među turistima. Ovaj grad je prava meka za ljubitelje kulture, jer nudi spektakularne hramove poput Wat Aruna i Wat Pho, a nezaobilazna je i Velika palača koja je ujedno kulturna i povijesna ikona Tajlanda. Osim toga, Bangkok je poznat po svom živahnom noćnom životu, bogatoj gastronomiji i tržnicama, a posebno je atraktivan za one koji uživaju u modernim tržišnim centrima, ali i u tradicionalnim ulicama koje su preplavljene šarenim jelima. Bangkok pruža nevjerojatan spoj tradicije i modernog života, što ga čini savršenim odredištem za istraživanje.

New York je grad koji nikada ne spava, a prema mišljenju 78 % Njujorčana, to je najuzbudljiviji grad na planetu. Imam dojam da o New Yorku svi već sve znaju, pa ćemo se ukratko složiti u tome da je grad nezaobilazna destina-

cija za ljubitelje umjetnosti, glazbe, mode i gastronomije, i sigurno nitko neće ostati ravnodušan prema njegovom šarmu i energiji.

Melbourne je grad koji se ponosi opuštenom atmosferom, ali i visokim standardom života, što ga čini savršenim mjestom za ljubitelje fine hrane i pića. Na četvrtom mjestu ove liste, Melbourne je poznat po kafićima koji su pravi raj za ljubitelje kave, kao i po restoranima koji nude kuhinje iz cijelog svijeta. Grad je također centar umjetnosti i kulture, s brojnim galerijama i umjetničkim manifestacijama koje se događaju tijekom godine. Melbourne se ne može opisati bez spominjanja njegovih šarmantnih ulica, koje su pune grafita, restorana i malih butika. Ovo je grad koji ne samo da nudi savršen balans između modernog života i opuštene atmosfere, već i nevjerojatan spoj različitih kultura, što ga čini jedinstvenim na ovom kontinentu. A sjetimo se da sam ga prije koji tjedan promovirala i stavila na svoj popis, tako da je jasno kako se slažem s njegovim odabirom.

London je grad koji je sve osim dosadan. Na petom mjestu liste, britanska prijestolnica nudi fantastične mogućnosti za posjetitelje koji žele istraživati povijesne lokalitete, ali i uživati u suvremenim sadržajima. Grad je domaćin nekim od najpoznatijih muzeja na svijetu, poput British Museum i Tate Modern, ali i jedinstvenih povijesnih znamenitosti poput Tower of London i Buckingham Palace. London je također poznat po svom bogatom noćnom životu, s brojnim pubovima, restoranima i klubovima u svakom kutku grada. Jedinstvena atmosfera Londona dolazi i od raznolike kuhinje koja se neprestano razvija, od britanskih specijaliteta do kulinarskih utjecaja iz svih dijelova svijeta.

Ove destinacije nisu samo gradovi, već prava iskustva koja će ostaviti dubok trag na svakog putnika. S obzirom na različite kulture, povijest, hranu i dinamiku života, Kejptaun, Bangkok, New York, Melbourne i London najbolje ih je istražiti sve redom.

Gorana Koporan

Šahovski turnir u Hrvatskom domu u Somboru

U rangu Sombor opena

Drago Kurčubić pobjednik je šahovskog turnira III. *Memorijal Franja i Pavle Matarić*. Turnir je organizirala sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* i nakon devet kola koja su igrana po švicarskom sistemu turnir je završen u petak, 14. veljače. Drugo mjesto osvojio je **Aleksandar Novaković**, a treće **Branislav Gutović**. Pročelnik sportske sekcije **Gašpar Matarić** kazao je da se poseban pokal dodjeljuje dr. **Đorđu Đuroševu**, koji je s 90 godina bio najstariji sudionik.

»Rezultat koji sam osvojio jeste uvjerljiv, ali nije bilo lako izboriti pobjedu na ovom turniru.

Nezgodan je tempo igre, mislim da sam se ja tu najbolje snašao i da mi je to i donijelo titulu na ovom memorijalu. Ovo mi je osmo sudjelovanje i šesta pobjeda. Ako

ovaj turnir usporedimo sa Sombor openom, koji je održan prije dva mjeseca, možemo reći da ovaj u Nazoru uopće na zaostaje. **Janko Knežević** je na Sombor openu bio prvi, a ovdje četvrti«, kazao je za *Hrvatsku riječ* Kurčubić nakon što mu je uručen pobjednički pokal. Dr. Đurošev sada nosi titulu najstarijeg sudionika, ali je nekada bio i pobjednik ovog turnira.

»Dobra je organizacija, ljubazni ljudi razlog su što i dalje dolazim na turnir«, kaže devedesetogodišnji dr. Đurošev. Na šahovskom turniru sudjelovalo je 26 igrača, od kojih su većina rejtingovani šahisti.

»Samo tri igrača s ovog turnira nisu rejtingovani i po meni ovo je do sada najjači turnir. Bilo je igrača koji su prvi puta na ovom turniru, ali većina su redoviti igrači.

Po jačini, po sastavu, načinu igre turnir je u rangu Sombor opena. Prethodni Sombor open imao je 24 igrača, a ovaj u Hrvatskom domu 26«, kaže sudac iz Šahovskog kluba Sombor **Radomir Kovačić**, koji na šahovskim turnirima u Nazoru sudi od 2009. godine.

Kovačić podsjeća da je HKUD *Vladimir Nazor* pomogao Šahovski klub prilikom 100. obljetnice rada somborskog šahovskog kluba. Šahisti su na kraju turnira odigrali simultanku s FIDE majstorom **Josipom Dekićem**. Šahovski turnir III. *Memorijal Franja i Pavle Matarić* nastavljač je 30 godina duge tradicije *Memorijala prof. mr. Franja Matarić*. Prije tri godine u znak sjećanja na dugogodišnjeg pročelnika sportske sekcije **Pavla Matarića** naziv turnira je promijenjen pa je nakon 30 godina počelo i ponovno brojanje memorijala.

Z. V.

KOŠARKA

Spartak poražen u kupu

Minimalnim rezultatom (70:71) u veoma dinamičnoj i potpuno neizvjesnoj utakmici košarkaši *Spartak Office Shoesa* doživjeli su poraz od FMP-a i ispali već u četvrtfinalu Kupa Radivoja Koraća. Naslov pobjednika nacionalnog kupa osvojili su košarkaši *Crvene zvezde* iz Beograda koji su u finalnom duelu, nakon produžetka, bili bolji od gradskog rivala *Partizana* (89:83).

RUKOMET

Velika pobjeda Zagreba

Rukometaši hrvatskog prvaka slavili su na gostovanju kod favoriziranog *Szegeda* (27:26) i ponovno oživjeli nade u plasman u završnicu natjecanja Lige prvaka. Iako su još uvijek posljednji u skupini B, domaća pobjeda protiv *Kolstada* vratila bi ih u konkurenciju momčadi koje konkuriraju za šesto mjesto i prolaz u doigravanje.

SKIJANJE

Hrvatska bez odličja na SP

Najbolji skijaši i skijašice Hrvatske nisu se uspjeli podići na pobjednički podij niti u jednoj utrci nedavno završenog Svjetskog prvenstva u Saalbachu (Austrija). **Zrinka Ljutić** je ostvarila najbolji rezultat osmim mjesto u veleslalomu i devetom pozicijom u slalomske utrci, dok je **Filip Zubčić** uspio osvojiti 13. mjesto u veleslalomu.

Foto: EPA/ANNA SZILAGYI

POGLED S TRIBINA

Vrtuljak

Obzirom na rezultate iz jednog u drugo prvenstveno kolo 1. HNL, događa se svojevrsni nogometni vrtuljak u kojemu se klubovi stalno mijenjaju na svojim pozicijama na tablici. Promjenljiva proljetna forma vodećeg dvojca *Rijeke* i osobito *Hajduka* uvjetovala je smjenama na vrhu i sada su Riječani ponovno lideri tablice. Sada je *Hajduk* kiksirao na gostovanju kod *Istre* (1:1) i izgubio prvo mjesto, dok su prije tjedan dana Riječani protiv istog protivnika bili poraženi (0:1) i morali su prepustiti vodstvo Splitsanima. Kako u idućem kolu slijede dva velika derbija u kojima se međusobno sastaje velika četvorka, odnosno *Rijeka* – *Dinamo* te *Hajduk* – *Osijek*, nema dileme kako će se prvenstveni vrtuljak nastaviti vrtjeti još jače. Ali ne vrti se isti samo na vrhu, jednako je okretan i u sredini tablice, jer se i ostale momčadi 1. HNL-a redovito, shodno svojim očekivanjima, ali isto tako i neočekivanjima, rezultatima penju ili padaju na prvenstvenoj ljestvici. Tako je u posljednjem odigranom 23. kolu prošloga vikenda *Slaven* na gostovanju iznenadio *Varaždin* (1:0), *Lokomotiva* slavila kod *Šibenika* (2:1). I poredak se odmah promijenio. Konkretno, *Slaven* je sada na

šestom mjestu (28 bodova) i samo dva boda zaostatka za petim *Varaždinom* i četvrtim *Osijekom* koji su sakupili 30 bodova. Jednako tako nešto niže na tablici je osma *Istra* s 24 boda, koja je u posljednja dva prvenstvena duela uspjela uhvatiti velika 4 boda protiv dvije prvoplasirane momčadi i hitro pobjegla s dna tablice. Pretposljednja, deveta, *Gorica* učinila je solidan skok s nekoliko pozitivnih rezultata u posljednjih nekoliko kola i prepustila je »fenjer« *Šibeniku*. A upravo se dvije posljednjeplasirane momčadi prvenstva međusobno sastaju u nastupajućem kolu. Vrtuljak 1. HNL-a će se ponovno pokrenuti.

D. P.

Foto Hina

Umotvorine

- * Ne pogađa me ništa, jer me je već sve pogodilo.
- * Cijeni sebe svojom pravom cijenom.
- * Griješiti je ljudski, opraštati je božanski.

Vicevi, šale...

Našminkala se ja na brzinu i izletim iz kuće kad me zaustavi neka žena i kaže:

– Dijete moje, ostavi ga kad te tuče!

Pita žena muža:

- Je l' ti više voliš pametne ili lijepe žene?
- Ni jedne ni druge, samo tebe volim draga!

Indijanka i Indijanac:

- Zašto ne cijepaš drva?
- Nemam čime. Zakopao sam ratnu sjekiru, a tom sjekinom sam cijepao i drva.

Aforizmi

- * Ponekad se sakrijem da me nitko ne vidi, a ponekad se sakrijem jer sve vidim.
- * Stani među iskrene i hrabre; tamo ima najviše slobodnih mjesta.
- * Rizik je donositi odluke u nesigurnom okruženju. Ne donositi ih, također je rizik.

Vremeplov – iz naše arhive

Doček malih *tuta*, Plavna, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Oldomaš

Jednuč je bila farska, takova kanonička vizitacija. Sadaki rihtarom je bil človik roden horvatskoj, sedlačkoj rodbini – sedlak. Pop i rihtar su bili susedi.

Pop su ga požadili da oni imaju zlu trubu a i peč, da je to se zlo, da bi bila aj potreba opraviti pro vizitaciju. Tamo je imalo selo iste povinosti budove hospodarske opravovat.

No, rihtar to ni celom viboru glasil, ale je si mislil: selo će to uzdržat, da to ni takova velika vest trubu a peč popa opraviti. Zazval je majstora, a je majstor ispravil peč – kot nigda je to u nas bilo. Ka je bilo gotovo, pop su se pitali:

– Pan rihtar, a bude ta peč dobra pro kanoničku vizitaciju?

Rihtar jim povidal:

– Dostojni pan, ja nis stavitel.

– Kako ćemo onda znat a bude peč dobra?!

– Dostojni pan, no kaj?! Kad tamo date jednu gusku, budemo tu ešće čekat, ćemo spravit oldomaš, a ćemo to skusit kakova ta peč je.

Pričao Štefan Turinič, Hrvatski Grob, r. 1903. g.

Cvjetovi mećave, 1971.

oldomaš – običaj da se pogodba ili uspjeh proslavi pićem, aldumaš(če)

farska – župna, crkvena

rihtar – seoski knez, načelnik

sedlak – seljak

rodbina – obitelj, porodica

požadit – ukoriti

zla truba – loša vijest

aj – čak

opravit – odjenuti, obući

vibor – odbor

peč – peč

pan – gospodin

dostojni – štovani

stavitel – graditelj, zidar

ešće – još

skusit – provjeriti

Rič po rič

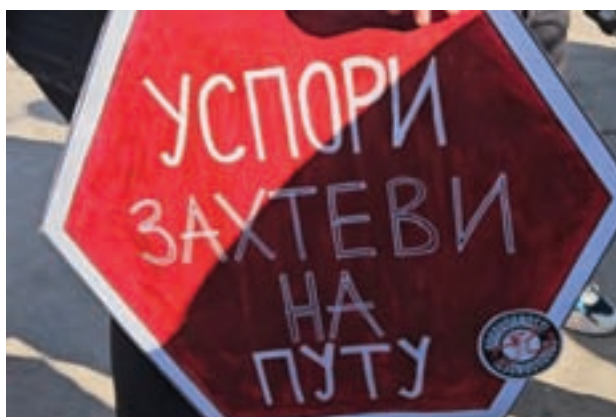
Piše: Željko Šeremešić

Po vika

Baka Janja prizdravila, javlja da j divan kod nas u subotu Oma potli ručka. Tako i bilo. Jest da sam moro malo uranit al ni mi teško. Brzo prošlo vrime. Sam što smo se smistili kad ono vid, vid, strina Evča počinje: »Čeljadi već par dana gledim ono sokočalo od televizije pa mi se ne viruje. Pa mi smo ošli baš, baš naprid od onog kako j bilo. Glete sam digod se okreneš šta god se pravi. Ta čeljadi kad god je šta god bilo kad kogod ima biciglu a glete sade svaka kuća ima limuzinu, digod i dvi. Dica idu u škulu, možu izbirnit diće i šta će. U dućanima čeljadi šta ti srce poželji, mesa kakog oš. Nema više patit se ko prija. Ako šta god ni s vidio jel zno sam gled malo uno sokočalo od televizije, na nje svega, da svit može vala od tog svega skrenit malo«. Baka Janja skočila. Baš prizdravila, ni za leđa se ni uvatila. Dok razveziva pa poveziva maramo kreće: »E moja Evča neš se ti prominjit nikad kako vidim. Ti nam sade mitinguješ kako se moderno kaže a svi znamo otkal vidar duše. Prvo ću od ovog poslidnjeg što si rekla. Evča moja draga svit je već skrenio i to ni malo već mlogo, da ne mož natrag. To sokočalo od televizije nam opralo pamet pa više ne virujemo sami sebe već njoj. A da se ne patimo pravo kažeš, prija po vika nas bilo skoro pet iljada u selu a sade skoro upola manje. Ko j lud vala dicu praviti i otranjivat? A bome mlogi ošli u bili svit rad boljeg života. Kod Hitlera ošli, Bože oprosti što ovako divanim al tako kažu. Izgleđe da tu ništa drugo ne ostaje neg moljit se. Vrag je tu umišo posla Evča moja«. Baka Marica će: »Evča, Evča, čudo j najveće kako tebe ne vodu na te mitinge što kaže Janja. Ta sićaš se i ti kako smo prija po vika napravili pumpu da možemo točit u limuzine i traktore? Sićaš se? E sade kasmu pokupovali limuzine i traktore sade za po vika se ta pumpa i zatvorila. Ta vala prija po vika smo i banku imali i eto za po vika ni nju više odavno nemamo. Zatorila se. A kako se mal, mal šuška i pošta nam možda neb radila svaki dan a i za našu mesnu zajednicu se isto šuška. I sade b kogod reko da to ni istina al bome glete malo okolo, pa već ima di tako«. Baka Manda nastavlja: »Cigurno znam da j selo prija po vika otraniło i pridalo u zadrugu više od pet iljada debeli svinja i petsto utoviti junadi. I vagu smo imali al su ju odneli. Danaske svićom moraš tražit svinjče a o junetu ne triba ni divanit.« Objašnjava da su nam i prugu i stanicu odneli. »E šta smo imali a više nemamo, ta ni kokoša više nemamo Evča moja«, baka Manda će. Vidim i baka Tonka naštudirala šta će kazat: »Čeljadi prija po vika tamo di se pravu brodovi radilo više neg dvisto čeljadi a sade vite koliko ji tamo radi. Ta plaćali su dicma da idu u škole za majstore sam da se tamo vratu radit kad ju završu. A sade Evča, šta sade. Tamo radi baš ko mora kako čujem«. Slušam, pa u sebe študiram da i ne znam kako j bilo prija po vika. U sebe ću: »Bome mlogo šta se prominjilo kako čujem al zašto j ovako kako divanu a ni bolje to vala dragi Bog zna. On zna cigurno koliko j do nas a koliko do čega drugog. I sve za po vika«.

U NEKOLIKO SLIKA

Parole s prosvjeda

Ciganj pečenj

Tradicionalno *ciganj pečenj* služi se kao ručak na disnotoru. Poznato je kako je svježije meso najukusnije, što je vjerojatno i glavni razlog popularnosti ovog jela i razlog što se ono zadržalo na trpezi do danas. Pritom, na disnotoru sudjeluju svi, pa se svi i raduju kada dođe trenutak da se proba nešto što je rezultat zajedničkog rada. Naša kuharica **Vesna Benčik** iz Gornjeg Tavankuta kaže kako je recept naučila od svoje mame **Darinke Vidaković** još dok je bila djevojka. Još i tada je bila zadužena za *ciganj pečenj* na disnotoru, a recept nije uopće mijenjala. Jedina razlika, kako kaže, je – količina.

Sastojci:

7 kilograma mesa (čisto meso od svinjskog buta i meso od svinjskog vrata)
jedna svinjska jetra, po želji
10-12 glavica crnog luka
dvije kuhače masti
2 do 3 jušne žlice soli
2 jušne žlice papra
5 jušnih žlica vege
lovorov list

Priprema:

Pirjati crni luk na masti koji smo malo posolili kako ne bi zagorio. Kada luk omekša, dodati meso narezano na sitnije komade i povremeno promiješati. Potom na sve dodati sol, papar, *vegetu*, lovorov list i preklopiti. Ne treba sipati vode, jer meso će ispustiti svoj sok i ono se kuha u njemu. Budući da je u ovom slučaju riječ o većoj količini, meso se kuhalo oko dva sata. Kada je meso skoro gotovo, može se po volji dodati i jetra.

Ovdje je dodana jedna cijela jetra, nju je potrebno samo narezati na sitnije komade i dodati u lonac. Sačekati još pol sata i povremeno promiješati. *Ciganj pečenj* na preporuku kuharice možete poslužiti uz krumpir pire, turšiju ili *dunc* (kompot).

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

Katoličko društvo
„Ivan Antunović“

Hrvatski kulturni centar
„Bunjevačko kolo“

PRIREĐUJU

15. PRELO SICANJA

2. III. 2025.

Okupljanje u središtu grada Subotice,
kod spomenika Presvetoga Trojstva, u 17.30 sati.
Sveta misa u franjevačkoj crkvi i blagoslov kipa Majke Božje
Bistričke iz hrvatskog nacionalnog svetišta u 18 sati.
Nakon svete mise odlazak u dvoranu HKC-a „Bunjevačko kolo“
i svečani početak u 19.30 sati.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje **SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE** (zimске).